

CSOMOR HENRIETT

Visszaemlékezéseim

CSOMOR HENRIETT

Visszaemlékezésem

KIADOTT KÖNYVEIM 16.

E-KÖNYV

BORÍTÓTERVEZŐ: CSOMOR HENRIETT

TARTALOMJEGYZÉK

01. Előszó és Ajánlás Csomor Henriett 16-ik könyvéhez
02. Köszönetnyilvánítás
03. Kemény sors, érzékeny lélek
04. Honvágy szülőfalum után
05. Kisebb-nagyobb örömök
06. Kabala szív
07. Júliusi kiadós eső
08. Járványveszélyben a világ
09. Egy kósza megézés
10. Az örök csend otthonában
11. Drága kis madaram
12. Báró kutyám
13. A végén úgyis rajtam csattan az ostor
14. Fekete leves
15. Márciusi havazás
16. Lejárt a gyöngyélet
17. Hogyan jutok haza?
18. Új lakóink
19. Vajon merre járok?
20. Két templomtorony egy faluban
21. Egy örömteli nap
22. Kirándulás Ópusztaszerre
23. Rozsdás és Varacskos
24. Mese Hetedhétországról
25. Út a hit felé
26. A fogyatékos ember is vágyik a kapcsolatokra
27. Visszaemlékezéseim
28. Hárman egy munkahelyen
29. Kerek szabadság (száguldozni jó)
30. Elveszett a maradék önbizalmam is
31. Cézár, a felejthetetlen, hűséges puli kutyám
32. Évekig tartó barátság
33. Emlékeimből
34. Együtt Édesanyámmal

01. Előszó

Számomra nagy öröm volt 2020 szilveszter délutánján összerakni a 16-ik novellás kötetemet. Nem gondoltam, hogy már meglesz a kötetre való. Ebben a vírusos időben szívesen „menekültem” az íráshoz, vagyis kényszerítettem magam, hogy írjak. Sivárnak hitt napokon legalább a gondolataim szárnyaljanak a „papíron”. Közben mindig szembesülök azzal a problémával, hogy az agyam mindig gyorsabb a kezemnél. Néha a legnagyobb munka, hogy megjegyezzem a következő gondolatomat.

Hálásan köszönöm Nagy Vendelnek, hogy rávezetett az irodalom útjára. Megmutatta nekem, hogy létezik egy szebb világ a való világon kívül. Ahol csak a képzelet szárnyán repít tova, s széppé festi azt. A test teljesen felesleges.

„Visszaemlékezéseim” című tizenhatodik e-könyvemet tárom az olvasó elé. Itt a lelkem helyel-közzel nyugodt volt. Hisz a családomban nem volt semmi baj, amely befolyásolhatja lelkiállapotomat.

Igen, küzdök a városi élet ellen, mert maga a természet közelsége, a fák és a madarak hiányoznak nekem. Azokról az emberekről is megemlékezem ebben a könyvben, akik egykor szomszédjaim voltak szülőfalumban.

E pár gondolattal kívánok kellemes időtöltést és jó olvasást a kedves Olvasónak.

Tisztelettel...

Csomor Henriett

2021. január 04.

Komló

01. Ajánlás Csomor Henriett 16-ik könyvéhez

A NOVELLÁSKÖTET CÍME: VISSZAEMLEKEZÉSEIM

Köszöntöm a nyájas olvasót e jeles irodalmi alkotás beköszöntőjén.

Mikor ezt a pár gondolatsort írom, éppen Vízkereszt napja van, az év kezdeti időszaka és talán ez a bibliai nap is erőt ad a járványidőszak elviseléséhez.

Csomor Henriett tizenhatodik e-könyvét ajánlom szíves figyelmükbe, egy elhivatottságát versekkel és novellákkal megmutató, megszelídítő ifjú hölgy életigenlő alkotásain keresztül bemutatja e csodás, gonoszkodó, de mégis imádott élete darabkáit.

A város zajait, ha jó idő van, szeretett mopedje segédletével elhagyja és szabadságvágya a természetbe viszi, némi bátorságot mutató és félelmet nem ismerő kiruccanásokat tesz a közeli erdőkbe. Ha viszont az idő zordsága vagy a karantén torzsága házában marasztalja, írással tölti sok idejét, és leírja álmait, vágyait, családi és társadalmi élményeit egyaránt.

Alkotásai, elbeszélései, novellái, karcolatai, glosszái élénk témaválasztásáról, érzelmi színvilágáról árulkodnak, és fejlődő nyelvi és esztétikai vonulatot mutatnak prózáiban..

A harmincnégy legújabb írása képeket villant fel életéből, hiszen legtöbbször ebből merít, honnan is máshonnan, és néha keményen, de naiv szelídséggel is ábrázolja, az őt ért, néha meg nem értett és talán elviselhetetlennek tűnő élethelyzeteit vázolja az olvasói elé. Számára fontos életvitelét osztja meg velünk, a száguldás élményét, a szerettei féltését, és állatainak, madarainak, kutyájának elpusztulását, annak fájdalmas mozzanatait tárja elénk, vagy valós sérelmeinek akadályait osztja meg velünk.

Aki ezeket az élettöréseket elolvassa, némi betekintést nyerhet egy életvidám, nehéz sorsát elviselő fiatal hölgy életébe, kinek még remélhetőleg marad energiája, ihletettsége a jövőre nézve is. További írásra buzdítom, úgy mint olvasója és egyáltalán nem kritikusa, hiszen nem vagyok én erre feljogosítva, csupán a szorgalom és az alkotásvágy mellett török lándzsát a szebb és örömtelibb élet reményében.

További sikeres alkotói éveket kívánok.

Szegzárdi Nagy Vendel

Szekszárd, 2021. január 05.

Szegzárdi Nagy Vendel

02. Köszönetnyilvánítás

Köszönöm NAGY VENDELNEK a megtisztelő ajánlást novelláskötetemhez és az odaadó segítségét.

Hálásan köszönöm Koncz-Salamon Szilviának az irodalmi munkámban az önzetlen és gyors helyesírás javítási munkáját.

A MEK dolgozóinak köszönöm áldozatos munkájukat.

03. Kemény sors, érzékeny lélek

Szinte még gyermek volt nagyapám, mikor édesanyja meghalt, így az édesapjával maradtak kevéske ideig.

Nagyapáék öten voltak testvérek. Édesapjuk, aki mélyen szerette feleségét, belebolondult elvesztésébe. Nagyapám apja mélyen vallásos ember volt. Egy nap betért a templomba, s lelki fájdalmába leverte az összes szobrot, ekkor szegényt elvitték szociális otthonba. Az öt gyerek közül a két legkisebbet árvaházba vitték. A két nagyobbat pedig egy rokon vette magához.

Már kezdtem megnyugodni, hogy legalább jó helyre került anyai nagyapám, de befelé hulltak könnyeim, amikor édesanyám azt mondta, hogy bizony a család keményen dolgoztatta. Magam elé képzeltem azt a 14 éves, sovány, szomorú tekintetű árva fiút, akit nem szeretett senki. Nagyon elérzékenyültem, mert ismertem annyira, hogy tudjam, mennyire vágyott a szeretetre, s éreztem, hogy szerette a gyerekeit, s minket, unokákat.

1944-ben a kislegény nagyon egyedül lehetett bánatában a körülötte lévő változásoktól, hiszen már sem édesapját, sem három testvérét nem látta, és nem is hallott róluk.

A következő évben Bánovics István (vagyis a nagyapám), Erzsébetről átjárt Fazekasbodára, mert ott volt juhász, őrizte a birkákat hűséges puli kutyájával, Bársonnyal, aki igencsak jó terelő kutya volt. Nagyapám udvarolni kezdett Erzsébeten, a szomszédos házban lakó Mező család egyik lányának, a nagymamámnak, Erzsébetnek. A lány mindennap küldött testvérel, Bandival ebédet Istvánnak. Tízen voltak testvérek, s jól össze is tartottak, s Bandi biztosan jó társasága lehetett Istvánnak. Ebéd közben biztosan jól elbeszélgettek.

1949-ben nagyapámék megesküdtek. Azt hiszem, nagyapám tényleg csak egy kis örömet kapott az élettől. Soha többé nem beszélt az édesapjáról, s nem is látogatták, pedig pár évig élt még édesapja. Aztán hét-nyolc évre rá jött a gyászjelentés táviratban, hogy édesapja meghalt. Gyermeküket otthon hagyva, elmentek ketten a temetésre, s csendesen eltemették apját.

Nagyapám öccsei közül Ádám örökbe fogadásuk után Vokányba került, Anti pedig Gyékényesen élt. Ádám rendőrként elkezdte keresni a testvéreit, kis időbe került, de a testvérek újra egymásra találtak.

2020. május 22.

Megjegyzés: Anyai nagyapám, s testvérei emlékeire íródott ez a történet.

04. Honvagy szülőfalum után

Amíg a szülőfalumban, Hosszúhetényben laktunk, addig körülvettek a madarak, s a fák. Házunk kisebb arborétum volt. Erdész nagyapám néha hazahozott a tarisznyájában egy-egy fenyőt a földlabdájával együtt. Körülültette házunkat fenyővel, annak reményében, hogy valaki rajta kívül is értékeli majd.

Anyuék is rengeteg fenyőt ültettek. Tényleg nem múlt el úgy nap, hogy ne érintsem meg valamelyiket. Ha nyugtalan voltam, csak kitekintettem az ablakon, s a zöld környezet láttán megnyugodtam kissé. Amikor Heténybe megyek, vagy csak rá gondolok, keserű dühöt érzek magamban, mert a falu nem tartott ott. Mintha kítaszított volna bennünket. Annyira ott szerettünk volna maradni, hiszen oda születtem, jobban ismerem a falut, mint a tenyerem. Ott vannak a halottaink is eltemetve. Néha olyan kilátástalan ez a helyzet számomra. Én nem tudok csak úgy elengedni valamit vagy valakit, nekem az egy külön gyász. Nem tudok csak úgy fittyet hányni 44 év paradicsomi életre. Itt még egy árva vadgalamb sincsen, semhogy egy pimasz mátyás, amely rikoltozna néha. Olyan kegyetlen az élet, nincs benne semmi jó.

Úgy fél éve Pécsre mentünk a falun át, az útról véletlen betévedt a szemem volt házunkra. Szívem összeszorult, amikor nagyapám legszebb fenyője teljesen el volt sárgulva. Az alatt a fenyő alatt vagyok nagyapával lefényképezve, ahogy a karjában tart, szeméből áradt felém mély szeretete. Születésem utáni években ez volt a legszebb fenyő udvarunkban, itt vagyok alatta babakocsiban lefényképezve. Ezek az emlékek sorra belém ivódtak, ezért is olyan nehéz az elszakadás.

Fájdalommal teli honvágym van még mindig, noha fodrászhoz visszajárunk a faluba.

Ott esett meg a következő történet. Fodrászom kislánya izgatottan lépett a fodrászhelyiségbe. Tenyerében egy kicsi vadgalambbal, amely valahogy aznap kieshetett fészkéből, ami terebélyes fán volt a kerítésük előtt. Anyját kérdezgette, hogy tanítsa repülni a kis galambot, minél előbb szeretne volna anyja mellé visszajuttatni a madarat. Érdeklődéssel, s türelemmel figyelte az izgatott kislányt, hogy mit mesélünk neki. „Ez a galamb nagyon picike, pelyhes a tolla, még nem tud repülni. Majd ha kinől az igazi tolla, akkor kezd repülni tanulni! - mondtuk neki -, de addig még sokat kell fejlődnie, és ennie kukoricát, s búzát!” - mondtuk. Aztán az aranyos 7 év körüli kislány megkérdezte, hogy megsimogatjuk-e. Körbejárt hármunkat, és türelmesen kivárta, míg végigsimogattuk. Más gyerek merő önzőségből nem engedte volna. Beni nyugodt, s okos kislány, miután kivitte a pelyhes kislánygalambot, egy dobozba helyezte, s rátette a kuka tetejére, mivel az volt legközelebb a fához, amin Beni felfedezte a galambfészket.

Nem tudom, mi lett galamb sorsa, mert hazaindultunk, oda, ahol egy árva vadgerle sem turbékol nekem.

2020. augusztus 16.

05. Kisebb-nagyobb örömök

Munkám végére érve nagyon fáradtnak éreztem magam. Érdekelt a könyv, melyet javítottam, ezért a kíváncsiságom néha felülmúlta az erőmet, s a vége felé már igencsak vonzott a napnak bármely szakában édesanyám széles kanapéja. Itt jókat tudok aludni bal oldalamon, annak ellenére, hogy ismét nagyon fáj a jobb csípőm.

Régi szép időkben, ha fáradt voltam, csak kimotoroztam a természet lágy ölére csacsogó patakot hallgatni és feltöltődve tértem haza.

Gyakran itt a városban is megtettem, míg nem volt karanténos helyzet. A szabályokat betartva szájkendővel néha motorozom, s akkor előjön a régi szép érzés. Direkt „haragom a friss levegőt”, s zöldellő fák újra egymásba kapaszkodva, bölcsőt alkotva, ringatják egymást.

Egyik nap, ahogy elnéztem ezt a gyönyörű látványt az előszobából, hirtelen édesanyám azt mondta: „Olyan, mintha az erdő szélén lalnánk.” A hatás egyértelmű, körbevesznek a fák, csak nem tudok közéjük bújni.

A járvány miatt kialakult helyzet félelmet kelt, s a bezártság egyáltalán nem tesz jót senkinek sem. A konyhában szoktunk reggelizni, a nyolc órás hírekben sajnos mindig közlik, hogy hányan veszítették életüket. Borzalmas hallanom, mert meggyötör lelkileg. Gondolni sem akarok rá, de érzékenyebb napjaimban előjön a haláltól való félelmem. Nem szeretnék olyan embereket elveszíteni, akiktől örömet kapok naponta.

A minap láttam egy filmet, a kis tóparti ház rengeteg fával lenyűgözött, s a látványa könnyeket csalt szemembe. Gondolataim szárnyra kaptak, s elképzelem, milyen jó lenne abban a kis tóparti házban lakni. Ott semmi bajom nem lenne, rögtön megtanulnék ki-bemenni a tóba és úszhatnék naphosszat.

A bezártság ellenére is vannak néha kisebb-nagyobb örömeim, amelyek a kusza mindennapokban nagyon fontosak, hogy kikökkentsenek az egyhangúságból, s akkor egy pillanatra fejem felett kisüt a nap, amely eltart egy darabig.

Nekem nagyon fontos édesanyám egészségi állapota. A gyógyszer nevét nem írom ki. Az a lényege, hogy a gyógyszert napi szinten kell szednie. Sajnos a karantén miatt teljesen kifogyott a bolt is belőle. Anya ezt tudta csak elhallgatta előlem, mert nem akarta, hogy idegeskedjek. Láttam rajta, hogy nyugtalan. Anya, mi a bajod? kérdeztem egy kávé mellett. Elfogyott a gyógyszer, s nem tudják, mikor lesz újra szállítás. Mióta tudod? kérdeztem. Egy hete, válaszolta... S mért hallgattad el előlem? kérdeztem. Mert tudtam, hogy ideges leszel. Persze, hogy ideges vagyok, a rossebb egye meg. Egy hét se telt bele, s itt volt a gyógyszer, amit leleveleztem egy kedves szaktanácsadóval.

Nagyon szerettem volna egy farmer kapucnis, zipzáros kabátot. Tudom, sok a bajom, mert általában csak derék, s gombos kabát van. A gombokkal csak bajlódok, s a derék kabát nem előnyös. Nem divatra kell, hanem hogy kicsit melegítsen is. A boltokban nem lehet kapni, mindez megint csak álom marad, gondoltam magamban.

Édesanyám ajánlott egy oldalt. Soha nem rendeltem netről, s nem is szerettek. Azért megnéztem, illetve néztük, ki is választottunk egyet, de azt simán elbuktam. Mert a kódot, amivel aktíválom a terméket, azt is nekem kell megkeresni. S halvány ibolyám nem volt, hogy hol találok egy árva kódot. Aztán feliratkoztam a hírlevélre, s avval kaptam egyet. Az a feneség ebbe, hogy nagyon hamar elkapkodják a jó cuccokat. Így buktam el az első farmerkabátom. De a második már sikeres rendelés volt. Hiába, az ember állandóan tanul, hogy érvényesüljön a világban.

2020. május 3.

06. Kabala szív

Hogy is kezdjem el? Ők voltak azok a kedves szomszédok, akik csecsemőkorom óta ismertek.

Még a gyerekeikkel is játszottam. Soha nem múlt el úgy nap, hogy ne köszöntem, s ne beszéltem volna velük. Rózsi néniék közvetlen mellettünk laktak, a buszmegállónál. Szegényeknek zajosak voltak az éjszakáik, különösen nyáron, nyitott ablaknál. Ott tanyáztak a suttyó, nevetlen, vonyító kölkök, s lányok egyaránt. Nem egyszer betörték a buszmegálló ablakát, ajtaját. Néha a váróban, s a váró környékén végezték el a nagydolgaikat. Az utcai piros telefonfülkét is szétrúgták. Az biztos, hogy a kultúra nem verte ki náluk a biztosítékot.

Rózsi néniék olyanok voltak, mint a családtagok. Ugyan erre nem emlékszem, mert kicsi voltam, amikor drága nagyapám 78-ban haldoklott a kórházban. Akkor Rózsi néniék vigyáztak ránk, amíg anyuék haza nem értek, „Pityke őrmesterrel”, így neveztem a fiukat, akivel gyakran játszottam. Négy évvel volt csak idősebb nálam. Vele ettem papsajtot, ez egy közös fűféle, amit az udvarunkban szedtünk. Pityu élénk kisgyerek volt, de szerettünk együtt játszani. Le is vagyok vele fényképezve, ahogy anya fogja a két kezem, s ő ott áll mellettünk, a sátozott, bordó-sárgás házuk előtt.

Pista bácsira, Rózsi néni férjére is tisztán emlékszem. Néha úgy visszaporgetném az idő kerekét, s mindannyiunkkal eltöltenék még egy kis időt, mert részeseik voltak életemnek, s mára igencsak hiányoznak.

Pista bácsi segített felépíteni édesapámnak a téglá disznóólat. Azt hiszem, ekkor lett lebontva a faólakkal együtt nagyapám zöld galambdúca is, amit nagyon sajnáltam, mert a papa kezemunkája volt.

Egy havas reggelen dühös voltam a világra, mert a továbbtanulás végett Pécsre mentünk busszal. Egyszer csak Pista mosolyogva integetett ki az ablakon. Akkor már tolokocsiban ült szegény betegen, s összeszorult a szívem.

A kilencvenes évek elején halt meg, még mindig hallom, ahogy a kisunokája, Ildikó, keservesen sírva azt mondogatta: „Meghalt az én kékszemű papám”.

Rózsi néni gyakran látott az utcánkban biciklizni. Rövid őszes-fekete haja volt. Tudtam, mikor szomorú, mert arcára kiült a fájdalom. Nyáron sokszor fűnyírozott, a rövidebb fűvet könnyebben vágta öreg fűnyírójával.

Gyakran rám nézett kérdés nélkül is, és ha valami nem várt különleges dolog történt míg anya távol volt, gondolok itt a postásra vagy vizesekre, amikor órát jöttek leolvasni, mindig számíthattam a segítségére. Mindegyik kutyanak, még legbolondabb is beengedte. Sohase gondoltam erre, de most egyre többet, hogy Rózsi néni biztonságot adott nekem, amíg mellettünk lakott.

Aztán 2018 nyarán könnyesen, s fájdalommal beköltözött Pécsre. Mielőtt elment, elköszönt, és ő egy piros szívet ajándékozott nekem, s azt mondta meghatottan: „Ha ránézel a kabala szívre, gondolj rám, Csillagom.”

Amíg Hetényben laktunk, s jött a lányához, öröm volt találkozni vele. Rózsikáék szintén nagyon jó szomszédjaink voltak.

Rózsi néni nagyon hiányzik nekem, sohasem feledem.

2020. december 9.

07. Júliusi kiadós eső

Az idei nyár egyáltalán nem mondható forrónak, inkább változékonyak, amelyet a szív-betegek, s a keringési panaszokkal küzdők nehezen viselnek. Fogalmazhatnám úgy is, hogy egyszer zimankó van, máskor meg hét ágra süt a nap, még az egészségesek számára is megterhelő.

Odafigyelek mindig az időváltozásra, sőt már napokkal azelőtt megérezem a frontokat, s ez az átkozott veleszületett betegség, a mozgássérültségem oka miatt van. Okoz némi belső feszültséget nekem, vagyis a négy végtagomnak. Nagyon feszes leszek, s ettől a tehetetlen állapottól ideges leszek. Csinálhatok bármit, akkor sem enged a feszességem.

Néha elképzelem, milyen jó lenne egészségesnek lenni. Szaladgálhatnék egyedül a nagyvilágban, és annyit fürödhetnék a Balatonban, amennyit csak szeretnék. Így csak marad az állandó vágyakozás, amely mélyen zakatolva tud fájni. Még most is érzem, ahogy ringat a víz, s az is előttem van, amikor Lellén a parkolóból megyünk le a családommal a partra, s elém tárul a nagy, hullámzó kékség. A szemem előtt egybeolvadt ég, s a föld, amíg élek, nem feledem a csodaszép látványt.

Egyébként nagyon szeretem a spontán helyzeteket, amikor minden jön magától, s magával sodor a kaland, s élményt is ad. Persze, laikusok azt is mondhatnák, nincs ebben semmi élmény, de nekem az volt.

Aznap egész nap borult Pécsen, na nesze neked új rövidnadrág, amelyet a kistáskámba tettem előtte való este, mert reggel még hűvös van hozzá. Délutánra tök jó lesz nagy melegben, gondoltam. Délben elkezdett esni. Semmi gond, talán kettőig eláll, reménykedtem, mert nem szeretnék városi buszra szállni.

- Megyünk? - kérdezte mozgássérült kollegám. Menjünk! - felelem lelkesen, bár lógott az eső lába, de különösképp nem hatott meg. Pont most nem volt nálam esőkabátom se, otthon jobb dolga van, majd felveszem a farmerkabátom, ha elkezd esni, jegyeztem meg.

Balázssal tíz éve kollegák vagyunk, ő is ugyanavval a betegséggel „küzd”, mint jómagam. Születéskor megsérült a központi idegrendszerünk, ezáltal vagyunk mozgássérültek. Ő gyerekkorától tolokocsis, én 36 éves koromban kényszerültem elektromos tolószékbe. Ez egy állapot, s ebből az állapotból kihozzuk a legjobbat. Vagányságomhoz hozzátartozik a merészségem, sosem félek a nehézségektől, mert azt mindig leküzdöm.

Majdnem utunk felénél ömleni kezdett az eső. Volt már ilyenben részem, így nejlön zacskót húztam az adapterre, hogy be ne ázzon, az utcákon hömpölygő vizet pedig igyekeztem kikerülni az akksik véget. Itt a Balaton! - mondom nevetve, miközben alul-felül áztatott a monszun-szerű eső. A patak vize szépen megduzzadt a hirtelen lezúduló esőtől. Mióta arra járok, ilyen magas vízállást még nem láttam benne. Mire hazaértem, csak úgy vacogtam. Komlón bezzeg nem esett.

Egy jó élményt nem szabad veszni hagyni, mert sajnos eljön majd az az idő, amikor ennyi kaland sem jut.

2020. július 25.

08. Járványveszélyben a világ

Ez az év egyikünk számára sem indult jól. De muszáj betartani a különböző intézkedéseket a vírus idején. Még soha nem éltünk át világméretű járványt, ahol a karantén miatt üresek az utcák, csak a meghatározott időben lehet lemenni a boltba. Akkor is csak szájmaszkban és kesztyűben, persze emberre válogatja, hogy betartja-e. A félelem mindvégig ott van a tudatunkban, hogy elkapatom a fertőzést. Néha azt gondoltam, rosszabb mint a háború, mert ott legalább, ha a szerencsétlent eltalálta egy puska- vagy egy ágyúgolyó, rögtön halál.

Jelen esetben fogoly vagyok otthonomban, amely eléggé frusztráló érzés. Külső segítségünk nem volt, így amikor fogytán volt élelmiszerünk, kénytelen volt szegény édesanyám (aki két éve súlyos betegségen esett át) elmenni bevásárolni, néha ügyeket intézni. Pedig de szívesen mentem volna helyette én. Mozgássérült vagyok, ezért sajnos nem tudok egyedül bevásárolni, így nekem maradt a rettegés, s állandóan nyomomban volt a félelem, hogy elkapja a járványt. Néha pedig együtt járunk bevásárolni délelőttönként, mert ő már 70 felé ballag.

Emlékszem, amikor egy hónapnyi bezártság után kimentem az utcára. Az maga volt a tökély, amíg ő boltban volt, addig motoroztam a környéken. Gyönyörködtem a lombosodó fákban, s az ég kékjében, de mindig ügyeltem arra, hogy időben visszaérjek anyu elé. Ha fogytán volt a kifli itthon, anya mindig süttött pogácsát vagy sajtos lepényt és pizzát. Evvel is óvtuk magunkat, hogy ne járjunk sűrűn utcára.

Lelkileg nagyon megrázott a rengeteg halálhír, amelyet reggelente zúdított rá az emberekre a közmédia. Így reggeli alatt mindig kikapcsoltuk a rádiót.

Az állandó bezártság miatt észrevettem magamon, hogy kicsit pánikolok az utcán. Hamar kézbe vettem a dolgot, kisebb-nagyobb motorozásokat beiktatok hetente. Így korlátjaim közt ismét visszanyertem a utcán való önállóságomat.

Nekem nagyon fontos édesanyám egészségi állapota. A gyógyszer nevét nem írom ki, az a lényege, hogy a gyógyszert napi szinten kell szednie. Sajnos, a karantén miatt teljesen kifo-gyott a bolt is belőle. Anya ezt tudta, csak elhallgatta előlem, mert nem akarta, hogy idegeskedjek. Láttam rajta, hogy nyugtalan. „Anyu, mi a bajod?” kérdeztem egy kávé mellett. „Elfogyott a gyógyszer, s nem tudják, mikor lesz újra szállítás.” „Mióta tudod?” kérdeztem. „Egy hete” válaszolta. „S mért hallgattad el előlem?” kérdeztem. „Mert tudtam, hogy ideges leszel!” „Persze, hogy ideges vagyok, a rossebb egye meg.” Egy hét se telt bele, s itt volt a gyógyszer, amit leleveleztem egy kedves szaktanácsadóval.

Ezek a kisebb örömök mindig előrébb vittek. Nem szabad, hogy a félelmeink rabjai legyünk, még ebben a vészhelyzetben sem.

Szerencsére „home office”-ban végig dolgoztam. S írói munkámat is zavartalanul tudtam folytatni, szinte hetente kiszakadt belőlem egy újabb vers, amelyet betettem a hamarosan megjelenő tizenötödik verseskötetembe.

Igazán nagy öröm számomra, hogy igaz barátommal ebben a nehéz időszakban napi szinten beszélgettünk, ő rengeteg erőt, kitartást adott nekem.

2020. június 14.

09. Egy kósza megérzés

Még nem gondoltam rosszra, ismét elkezdett villogni a lámpa az adapteren. Kikapcsoltam s beleültem, de már semmire se megyek vele. Na ez bedöglött, megint bejött a hatodik érzékem, s dühösen visszafeküdtem. Reggel anyát megkértem, hozza be a motorom, mert hajnalban bedöglött a kocsim. Jó, hogy a meggybordó mopedem még bírja a strapát. Így nem kell a tolós kocsit használnom, ki nem állhatom, olyan vagyok abban, mint egy tehetetlen hasábfá.

Vajon mikor tudják megcsinálni? Ha meg kell várnom a vírus végét, amíg lejönnek, az borzalmas lesz. Motorral való közlekedés macerás dolog bent a lakásban.

A tolókocsi szervizt már hétfőn felhívtuk. Meglepetésünkre dolgoztak a koronavírus ellenére is. Nagy szerencsém volt, hogy itthon állt le a kocsim és nem valahol útközben, ahol egyedül bolyongok. Mondjuk Pécsen a patak felé, ahol nem is tudom, éppen milyen utcában gurulok. Azért írom, hogy gurulok, mert barátom megjegyezte, hogy még járnai sem tudok, akkor hogy is sétálnék. Ez most teljesen mindegy, csak azt számít, hogy imádok kint lenni a természet lágy ölén. Ellenben utálok a pécsi városi buszokra felszállni, amiért egy buszsofőrő a következőket mondta a barátnőjének, miközben lenyitotta a rámpát. Felszállás közben megbillentem s majdnem hanyatt hátra leestem volna, ha a sofőrő barátnője el nem kapja a lábam. Ő meg a hátam mögött mondta a magáét ezerrel, a helyett, hogy megfogta volna a tolókocsim háttámláját, hogy ne billenjek hátra. „Na látod - szólt a barátnőjének -, ezért nem szeretem ezeket felvenni” mondta gúnyosan. Azt, amit akkor gondoltam, most hadd ne írjam le, mert lángra kapna a papírom.

Ezért sokkal kényelmesebb „sétálnom”, jobban mondva „gurulnom”. Ez nem olyan idegtépő, mint buszozni. Igaz, ennek is megvan a maga veszélye.

Most is, mint mindig, nagy szerencsém volt, hogy itthon történt a baj. Nem gondolod, anya, hogy rám valaki nagyon vigyáz odafent? Lehetséges, kislányom - mondta anya. Aki bele se mer gondolni hogy mi lett volna, ha Pécsen történik ez velem.

Hála istennek a szervizből még a leállítás előtt lejött egy szerelő, hogy megcsinálja a kocsimat még ebben a kritikus időszakban is. Hálásan köszönöm a szerelő jó munkáját.

2020. április 04.

10. Az örök csend otthonában

November második napján halottjainkra emlékezünk. Ahogy öregszem, egyre mélyebben marja lelkemet a fájdalom utánuk. Csak egyetlen egyszer újra láthatnám őket, akiket nagyon szerettem! Szomorúságom kiült az arcomra is, s befelé hulltak könnyeim. Tudom, hogy ez is csak olyan nap, mint a többi. De amióta az eszemet tudom, mindig kimentünk a temetőbe. Sajnos elég korán megtudtam, mi az a halottak napja. Apai nagyapám 1978-ban, anyai nagyapám 1986-ban ment el örökre. Aztán szép sorjában a nagybácsik és nagynénik. Aztán később barátaim, s munkatársaim is. Ő értük mindig „gyűjtök” egy ledes gyertyát, amelyet az íróasztalomra teszek. Amíg nagy volt a családom, egy héttel előtte, ha esett, ha fűjt, anya megcsinálta a csokrokat. Emlékszem, gyakran hó és jeges eső esett, kint a teraszon szorgosan kötötte a virágokat, fenyőággal és vencsel díszítette őket, amelyeket a gazdag, s gyönyörű udvar „adott”. Aztán kivitték mamával a temetőbe, amely sokszor egy délelőttjébe került, mire minden sírra rátették a virágokat. Mi már csak gyertyát gyűjtani (Hosszúhetényben mindig az volt a szokás) Mindenszentekkor mentünk ki a temetőbe. Két órát eltöltöttünk gyertyagyűjtással, mikor már kezdett sötétedni, akkor a csillagok, s a gyertya fényei beragyogták a temetőt. Ezt szerettem én, ezt az örök fényáradatot.

Eszembe jutott egy barátom igaz verse, amelynek a lényegét egy életre megjegyeztem. „Ahol a házad, ott lesz temetőd.” Igazán most ért el a fájdalom, hogy nem tudok odaállni nagyapám sírjához, s nem érinthetem hideg sírköveiket. Amíg szülőfalumban éltem, addig éreztem ennek a napnak a meghittségét, s az elcsendesedését. Mikor megérkeztem az örök csend otthonába, s a motorommal odaálltam nagyapám sírjához, mellette ott van apám nyughelye is. Gondolataim feléjük szálltak, miközben susogtak a őszi nyárfák. Színes faleveleiket táncoltatta a szél. Mécsesek égtek a sírokon, s a csillagok sokasodni kezdtek az égbolton, a szőke, göndör hajú hold csillagjaival együtt beragyogták a temetőkeretet.

Szerettem ezt a látványt, mely a fél életemet végigkísérte halottak napján.

2020. nov. 03.

11. Drága kis madaram

Ez a nap nem úgy alakult, ahogy terveztem. Reggel úgy éreztem, szabad levegőre van szükségem. Talán újra összeszedem magam, a lelkem romokban hever. Felhúztam az új farmer kabátom, amit édesanyám aranykeze helyre hozott, mert túl nagyot vettem, s bősége miatt úgy állt rajtam, mint tehéneken a gatyák, mifelénk így mondják. Na de egy új kabátot nem lehet eldobni azért, mert nagy.

Édesanyám nehezen alszik vissza, ha felébred éjszaka. Sok mindenről gondolkodik ilyenkor, s eszébe jutott, hogy hogyan csinálhatná meg a kabátom. Egy borongós május végi péntek délután megvarrta. De úgy ám, hogy még a nagy kapucniját is bevette. Hűvös, borongós pünkösd hétfő reggelén utamra indultam. Ha úton vagyok, általában enyhül lelkemnek fájdalma, s könnyeimet felváltja az öröm.

Két hete találtam Komlón, a panel rengeteg között egy gyönyörű fás részt. Azt érzem, hogy a lombos fák körülölelnek, s közben melengetik szívemet. Először csak a füves-fás parkoló csodája nyugtázott le. Beálltam a fák közé, és elültem ott egy órát is talán a madárcsicsergésben. Kit érdekel, hogy csak egy parkoló, egy magamfajtanak, aki 45 évet leélt a fák közelében, s a természet lágy ölén, annak egy városi fák nélküli ház az olyan, mint a sivatag sivatag.

Ma is arra mentem, de most már tovább merészkedtem, mert a hely napokkal ezelőtt elvarázslott. A szülőfalumra, Hosszúhetényre emlékeztet, egy családi házas rész. Nagy udvarral, fákkal, melléképületekkel. Úgy az egészbe egy pillanat alatt „beleszerelmesedtem”. Teljesen más ott fenn, mint itt lenni a kopár belvárosban. Ott visszajönne az életkedvem.

Nem is gondoltam rá, hogy ilyen hamar elveszítem a kicsi piny madaram. Soha nem foghattam kezembe, de nagyon a szívemhez nőtt. Anya se tudta egyszer sem megfogni, pedig ő takarította. Kedves kis madár volt, aki, ha reggel levettük a kalitkájáról a kék törülközőt, vígan trillázva üdvözölt bennünket, gyakran mondtam neki: kedves kis madaram. Amikor szóltunk neki hogy Bibi, akkor ő szépen trillázta: Bibbi - Bibbi. Bibi lett a neve. Evvel a kis madárral két éve (még Hetényben), nagyon sokat voltam otthon egyedül, mert anya kezelésre járt. Volt, hogy a Bibikét hallgattam egész nap, és közben elnéztem parányi kis testét színes tollruhácskájában, ahogy ide-oda száll kalitkájában. Olyan volt, mint egy családtag, gyakran szölongattuk, olyankor hangos volt a ház. Nagyon hiányzik a szép hangja. 2015-ben vettük a kis fehér pinyünknek, aki egyedül maradt, miután a barna imádott kis pinyemet elvitte a szomszéd macskája.

Az elvesztést mostanában még nehezebben élem meg, rettenetes elfogadnom, hogy nincs többé, pedig szombaton még itt volt, játszott és hangoskodott.

Pünkösd vasárnap reggelén anya avval fogadott, hogy Bibit elvesztettük. Beleborzongtam, úgy fájt a halála, könnyes, szomorú volt ez a vasárnap.

Soha nem feledlek, drága kis madaram.

2020. június 1.

Megjegyzés: Zebra pinyünk 2015-2020. május 31-ig

12. Báró kutyám

Manapság minden kisállatom kihál mellőlem. Ma december 24-e van, Báró ezen a reggelen nem jött üdvözölni a reggeli szellőztetésnél, amikor nyitva volt az ajtó. Kimegyek a szobából az előszobába, ő már ott szokott állni, hogy őt üdvözöljem előbb. Meg szoktam simogatni, közben beletúrtam a meleg bundájába. Aztán azt mondom neki: „Na menjél ki, Báró, nem babusgatlak korán reggel.” Megijedtem reggeli közben, mikor anya azt mondta, hogy ma még nem látta a kutyát, lehet, elpusztult. Nem, az nem lehet, még a gondolatától is viszolyogtam, tizenhét év alatt nagyon hozzám nőtt a kutya. Az utolsó éveiben minden rosszat átéltünk Báróval. „Biztosan csak henyélt valahol, anya. Tudod, milyen süket és makacs mostanában, fogadni merek, ha szólok neki, mindjárt jön.” Már két napja este nem ment a garázsba, hiába hívta anya, hogy menjen be, mielőtt bezárja a garázsajtót. A puli nagyon tudatos kutya, ha érzi a bajt, akkor elbújik vagy megszökik. Talán azért, hogy szeretett gazdái ne tudják, hogy az örök vadászmezőkre költözött. Az én kutyám csak az ablakunk alatti hortenzia virág bokor alá bújt el örök álmát aludni. Anya találta meg, én pedig félve kérdeztem meg. „Meghalt?” Anya pedig szomorúan bólintott. Beleborzongtam a fájdalomba, majd sírva fakadtam, hogy nincs többé. Mekkora öröm volt tizenhét évvel ezelőtt úgy hazamenni, hogy egy kis fekete gombóc ott várt a küszöbön. Az érettségire felkészítő földrajz tanárom meglepetésként ajándékozta nekem. Úgyhogy mit sem tudtam róla, egy perc alatt a szívemhez nőtt. Annyira jámbor volt, unokahúgaim a nyáron úgy játszottak vele, ahogy csak akartak. Néha átölelték, a kisebbik kislány lovagolt rajta, vagy pórázon vezetgették. Mindent eltűrt, sosem mordult rájuk, mikor kimentem hozzájuk, mellém ültek a betonra. Báró mindig leült a közelembé, Csende akaratosan kisajátította. Néha rászóltam: „Bánj vele finoman, ő már öreg kutya. Gondolj csak bele, ő már tizenhét éves, kutyaévben átszámítva száztizenkilenc éves.” Ragaszkodó volt, gyakran az ölembe tette fejét, csak simogassam, ilyenkor átöleltem.

Néha azonban érthetetlen volt, ha kimentem, állandóan ugatott. Hiába szóltunk rá erélyesen, azért se hagyta abba az ugatást. Fájdalmas beszédtema volt, mikor átköltöztünk Komlóra, a betontömegben, az udvarban, nincs egy fa se, egy fűcsomó, hogy adjuk oda állatmenhelybe, de soha nem került rá sor. Pedig anyukám nagyon sok kutyaürüléket szedett utána, amiért nagyon sajnáltam őt.

Életem utolsó kutyája te voltál, Báró kutyám.

2020. december 25.

Megjegyzés: Báró kutyám 2020. december 24-e reggelére elpusztult.

13. A végén úgyis rajtam csattan az ostor

Amikor lelkileg nyomasztanak a gondok, az olyan, mintha ingoványban járnék, s egyfolytában húz lefelé. Szó szerint beledöngöl a földbe, s nem tudok ellene tenni, mert mindig ez jár fejemben.

Egész életemben utáltam a rámenős embereket, akik a siker érdekében mindenre képesek. Csak éppen a szenvedő alanyt nem veszik figyelembe, hogy hogy viseli a rá mért csapásokat.

Sok esetben itt most a lelki sérelmekről beszélek, mert nekem kell magamban legyőznöm az „bántalmakat”, amit más ember talán nem is fogna fel bántó tényként. Csak én vagyok túl érzékeny lélek. Olyan szépen hangzik, hogy segítenek a sérültnek, hogy a jövőben jobb legyen az életminősége. A többi akadályt már úgyis a saját bőrömon érzem. Hiszen én vagyok, aki a feszültséget naponta átélem, hacsak rágondolok, s mindezt egy komplex felülvizsgálat miatt kell elviselnem. Ha sikerülne elérnem a rokkantságnak a hetven százalékat, akkor nyugdíjszerű ellátásban részesülnék havonta. Na de én ezt nem kértem, és erőnek erejével rám kényszerítik. Max a kíséző jól körberöhögi a fejem, hogy mennyire szégyellem magam.

Betegszállítókkal cipeltettem fel magamat az ortopédiára, mert az épület nincs akadálymentesítve. Kétszer annyira nyomoréknak érzem magam, s a tetejére ott vannak az állandó bámuló szemek, amelyek akaratlanul is rám szegeződnek. Ettől teljesen ki vagyok akadva, jó lenne, ha megnyílna alattam a föld, s hirtelen elsüllyednék. Volt alkalmam a kórházban megérezni a vírus miatt a „háborús” korszakot. Pedig én nem éltem háború idején, csak a filmekben láttam a borzalmakat, s ez a vírussal teli időszak hasonlít rá.

Igazából még éjjel sem tudok nyugodtan aludni emiatt, pedig mélyen alszom, s mégis gyötörnek a rémálmok, ami néha először enged egy kis csodát látni. Az egykori házukba vitt a álom, a présházban hasaltam (álmaimban tudok járni). Valószínű eleshettem, vagy nem tudom, az is zavaros, hogy hogy láttam én onnan a présházból a padlást, amely olyan fényes volt, mint Jeruzsálemben az az istálló, ahol Szűz Mária életet adott a kis Jézusnak.... Boldogan néztem a padlást, amelyben virgoncan ugráltak a mókusok, s egy aranyos fekete picike lovacska. Már épp meg akartam őket simogatni, amikor egerek és patkányok estek rám. Kiabálni akartam, de egy hang sem jött ki számon. Halott apámat láttam arctalanul, nyújtottam felé kezemet, de nem segített. Aztán végre felébredtem. Sokáig erőltettem, hogy ne aludjak vissza. Aztán hű barátomra gondoltam, hogy megnyugodjak, s ne féljek.

Szóval nem könnyű sérülten megélni az élet nehézségeit, amit más könnyedén elintéz.

2020. szeptember 13.

14. Fekete leves

Lelkem mélyén sértve érzem magam. Legjobb tudásom szerint dolgozom, s mégis a sárba tipornak. Ez lelkileg meggyötör, mert én egy „lelkis hülye” vagyok. Nem tudok a dolgok felett átsiklani, sokáig rágódom rajta, így sikeresen beásom magam a legmélyebb pontra, ahonnan nehezen jövök ki. Életem során több emberrel is dolgoztam, de soha nem akadt problémán velük. Mindig elnyertem a dicséretüket. Most fordult a kocka, és ezt nem bírom elviselni, mintha én lennék a világ legostobább embere, úgy tesz velem kolleganóm. Lehet, hogy nem vagyok maximalista, de korlátjaim ellenére szerettem jól elvégezni a rám bízott feladatot. Képes vagyok reggeltől estig görnyedni a számítógép fellett, s dolgozni. Egy ujjal pötyögök, mert így szoktam meg, különböző regényeket javítok odafigyeléssel. Jegyzetemben javítok (olyan, mint a szövegszerkesztő, csak egyszerűbb) és közben figyelnem kell a képfájlt is. Tulajdonképpen a képfájl a tükörkép, s erre a mintára kell megcsinálnom a könyvet, a karantén miatt bevezetett „home office” ideje alatt. Két könyvet teljesen jól megcsináltam, nem volt rajtam lelki nyomás. A harmadik könyv egy hetven oldalas verseskötet volt. Pár nap alatt sikerült befejezmem, pedig jócskán volt benne hiba. S még versszakokba is kellett szednem, az író még 1915-ből csinált olyan furcsaságot, hogy versszak utolsó mondatát nem a mondat elején kezdte, hanem a mondat közepén, s így is csináltam meg. Persze akadtak olyan gondjaim, hogy a tükörképen nem láttam jól, hogy az most rövid vagy hosszú i vagy ű. Az illetékeseknek elküldtem a becsülettel elvégzett munkámat.

Másnap jött a fekete leves, kolléganóm a régi nótáját fújta. „Henka már megint nem érdekelt a könyv, mert volt benne hiba.” Magyarán ő magában eldöntötte, hogy pocsék munkát végeztem. Arra nem is gondolt, hogy gondosan törődve csináltam a javítást. Ez az, amikor a sérült tehet bármit, mégis lenézik, mert egészséges áll felette.

Mindent elviselek, csak azt nem, ha hülyének néznek, mert azzal nagyon megaláznak. Szoktam mondani: „Csak mozgássérült vagyok, de nem hülye.”

2020. június 05.

15. Márciusi havazás

A márciusi hóesés jól jött volna múlt év decemberében, ünnep idején. De a természetnek nem lehet parancsolni. Ha az időnek éppen márciusban van kedve havazni, akkor nincs mit tenni. Úgyse tehetünk ellene semmit, sajnos kárt is okoz a fákban. A rügy, s a korán termő fák virágjai elfagynak. Pár napja arra lettem figyelmes, hogy a szomszéd nő cseresznye- vagy meggyfája szépen virágba borult már.

Erre Benedek jól bekeményített, s zsákjában nem a meleget, hanem meghozta a telet. Mondhatnám, hogy egy kicsit feldobta a hangulatomat a gyönyörű látvány.

Hetek óta be vagyunk zárva a lakásba a koronavírus miatt. Kezdem elveszíteni az időérzéke-
met, a napok teljesen összefolynak, s szenvedek is rendszeresen. De hát ki nem, ebben az embert próbáló, feszítő időszakban. Most mégis biztonságosabb bent lenni, és egymás egészségére vigyázni.

Három napja megállás nélkül havazik, s gyönyörű látványt nyújt. Ahogy a hóaplan betakarja a fekete földet, s a házak tetején vastag hópárnák ülnek, s ahogy állandóan esik, olyan, mintha ég és föld között csodaszép hófüggöny alakult volna ki.

Gyakorlatilag én még városban nem láttam nagy havat, de örömet lelem benne. Gyakran kimegyek kis udvarunkba élvezni a tél adta örömeit, amely leheletnyi ideig tarthat még.

Őszintén sajnálom a kisgyerekeket, akik még nem láttak havat életükben, s talán a vírustól való félelem miatt még most sem ismerhették meg a hófehér csodát.

2020. március 25.

16. Lejárt a gyöngyélet

Néha olthatatlan vágyat éreztem a karantén idején, hogy végre mehessek, s patak közelében lehessenek. Noha ez már nem az én erdei kispatakom, amelynek hallottam a csacsogását, ahogy futott a medrében.

Merőben más ez a városi patak, amely nádassal van körbenőve, s nincs benne semmi különlegesség. Esetleg csak a zötyögő hídja, amin átmegegyek, mikor munkába megyek, és jövök vissza. Mióta tudom a gyalogutat, csakis így járok egyedül, s „gurulva”.

Mostanában, hogy városban élünk, még jobban élek-halok a fákért, s kék tiszta égboltért. Esőben is megteszem az utat, csak ne kelljen városi buszra szállnom.

Mire feloldották a több hónapig tartó karantént, hirtelen lejárt a gyöngyélet. Ezt sokaktól hallottam már, mióta visszamentünk dolgozni. Én is így gondolom a furcsa helyzetet (azt, hogy nem lehetett kimenni mindig az utcára) nehéz volt elfogadnom. De hamar ráéreztem a kényelemre, s annak ízére. Örökké együtt voltunk anyuval. A karantén helyzetet egyikőnk se ismerte, bár mesélt nekem a spanyolnátháról, amely magas lázzal járt, de nem tudott róla többet mondani, mert egészen apróka volt. Csak azt tudta, hogy rengeteg halott volt akkor is. Szerettem, amikor mesél, akkor legalább hallok a régi dolgokról.

Visszatért minden a monoton kerékvágásba, amely nem nagy dolog, hiszen jó pár éve ezt érzem. Ha útra kelek, szomorúan érint, hogy otthon hagytam a mély nyugalmat, amelyet egy baráti hang jelent. Olyan érzés, mintha „cserbenhagynám őt” míg nem vagyok gépközelben. Gyakran elkesevít. Soha nem kelek úgy fel, hogy ne gondolnék reá. Tudom, másoknak, s főképp a mai világban, már semmit nem mond. Sokak számára ez a fajta érzésforma idegen, mert különösképp nem érdeklődnek mások iránt. De én különlegesnek, s fontosnak tartom. Mondhatnám, azt is az élettől kaptam egy fantasztikus érzésvilágot, amely csak az enyém, s óvatosan kell vele bánni, bármikor eltörhet. De nem is szeretnék erre gondolni, mert az igazán nagy veszteség lenne számomra.

2020. július 08.

17. Hogyan jutok haza?

Miért kell örökké abból kiindulni, hogy ha már tolokocsis, akkor hülye is? S úgy bánhatnak velem, mint az utolsó kutyával? Arrébb löknek, kiröhögnek, nem vesznek fel az akadálymentes buszra.

Mindez tegnap történt hazafelé. Mindjárt kifejtem, hogy mi is volt, csak előbb megkérdezném, hogy a péntek miért olyan különleges nap, mint a többi? S miért pont az akadálymentes járatot kell elcseszni, miért nem lehet arra gondolni, hogy egy sérültnek is haza kéne jutnia valahogy? S a 21. század elején miért olyan hihetetlen, hogy egy rokkantnak is utaznia kell? Hol van az a híres segítőkészség ilyenkor, amit nyomat a közmédia, s hova tűnt hirtelen az esélyegyenlőség, amit olyan csodásan leírtak, csak épp hasznavehetetlen a mindennapokban.

Mintha megéreztem volna a bajt, de igyekeztem elhessegetni annak gondolatát, hogy nem lesz egyszerű a hazajutásom. Kicsit igyekeztem is a buszpályaudvarra, hogy hátha betesznek egy alacsony padlós buszt három előtt, mert csak minden órában indítanak egy akadálymentest. Ugyan ez is lutri, hogy a sofőr tudja-e, hogy a busza alkalmas-e mozgássérült szállításra, vagy nem. Sajnos tapasztaltam, hogy azt se tudják, hogy hogyan kell megdönteni a buszt. A leg-egyszerűbb közölni, hogy nem vesz fel, vagy dirrel-durral feltol, s azt mondja, ez a busz nem erre való. Dehogynem, csak figyelni kéne arra, amit mondok, s nem úgy bánni velem, mint egy darab fahasábbal.

Elérkezett az én menetidőm, természetesen nem alacsonypadlós jött, ekkor már kezdtem ideges lenni. Igyekeztem átérni emberek tömegén a 11-es kocsiállásra, mert a komló-dombóvári busz akadálymentes busz. A bérletem a nyakamban lóg, de mutattam is neki, miközben megkérdeztem: „Elnézést, elvinne Komlóra?” Mint egy hülyének mutatja, hogy ott a hetesről most indul a komlói. „De az nem akadálymentes, onnan jövök.” „Akkor sem viszem el!” - közölte, s én mérgemben olyat mondtam, hogy nem tűr nyomdafestéket. Ez volt a 117-es rendszámú busz, azért írom ki a rendszámát, hogy végre vegyenek emberszámba, s ne nézzenek hülyének. A forgalmiban is kiröhögtek, mert Komlóra tíz percenként megy buszjárat. „De értse meg, nem akadálymentes egy se.” Mintha süket füleknek beszéltem volna, s hátat fordítva visszamentek a forgalmiba.

Már remegtem az idegességtől, mikor anyuval beszéltem telefonon. Ő felhívta a kedves volt sofőrömet, akinek segítségével negyedóra múlva küldtek egy akadálymentes buszt.

Azonban ez a sofőr se tudta megdönteni a buszt. Mivel szociálisan érzékenynek tűnt, kereste és meg is találta az ici-pici gombot. Zökkenőmentesen felszálltam, s másfél órás idegeskedés után hazaértem végre.

2020. október 10.

18. Új lakóink

Kis zebra pintyem halála után két nappal lementünk a madárboltba megnézni, árulnak-e pintyket. Lefelé menet kettős érzés volt bennem, nagyon hiányzott a madaram, trillázása nélkül üres volt a ház, s akárhányszor az üres kalitkára tévedt szemem, elkapott a sírás.

A zebra előtt várakozva öröm járta a szívem, milyen jó érzés, hogy egymás mellett mehettünk át a zebrán. Mikor átértünk a zebrán, megálltam a járdán egy fa árnyékában, míg anya átszaladt a madárboltba. A lépcső miatt nem tudok bemenni a boltba. Kicsit elnéztem a járókelőket, az öltözékük nagyon eltérő. Június 2-a van, s még kellően hűvös van. Tavaly ilyenkor már meleg volt, most meg még sokan járunk kiskabátban, de a merészebbje rövidnadrágra vetkőzött.

Izgalommal töltött el a várakozás, hogy lesz-e madárka. Szívem azt súgta, hogy legyen, de bennem volt az aggodás, hogy nincsen.

Csak a papagájok rikácsoló hangját hallottam, amely betöltötte az egész utcát, s elnyomta a szemközti presszóban lévő emberek beszédét is. Végre jött anya, de arca a megszokott, semmi öröm nem látszott. „Na kaptál? - kérdeztem, mit sem sejtve. „Hát persze, itt vannak a kis dobozban!” - vette is elő a kilugalt dobozkát. Ezekon a kis lyukakon kaptak levegőt, amíg haza nem értünk. Anya áttette a dobozkát a hátizsákomba, s boldogan elindultam velük a sétány felé. Mindig arra szoktam hazamenni, így kikerülöm a forgalmat. „Ne féljetez madárkám, vigyázok rátok, nemsokára hazaérünk.” Csendben voltak, pontosabban egy hangot sem hallottam, mert Isten szép madarai túl zajosak voltak. Nemsokára jött anya is, aki elég hamar végzett a postán.

Otthon újra előkerült az üres kalitka, és anya óvatosan kiengedte az ijedt madárkákat, ők pedig elfoglalták méltó helyüket, és pár óra alatt vékonyka hangocskájuk betöltötte házunkat.

2020. június 12.

19. Vajon merre járok?

Ma jól érzem magam, legalább olyan jól, mint amikor szülőfalumban elmentem motorozni a természet lágy ölére, az erdőbe. Egy évvel a költözés után még mindig nagyon hiányzik az erdő, ahova biztonsággal be tudtam menni a motorommal. Csak én tudhatom, mennyi mindent jelentett számomra az a fajta szabadság, amelyet elvesztettem, s az idő múlásával egyre nehezebb a kín, hogy soha nem leszek olyan szabad, mint ott.

Mindig nem ülhetek itthon, néha igazán szükségem van egy kis kiruccanásra, egy kicsit feledjem a gondokat, s élményeket szerezzek, amely tovább lendít.

Komló bányász város, s még ma is őrzik ezt a hagyományt, hangos fűjás jelzi, amikor le szálltak, illetve feljöttek a bányából a bányászok.

Egy hónapja elterveztem magamba, ha már itt kell élnem, nyakamba veszem a várost. Találtam is egy szép részt. A lombos fák teljesen elvarázsoltak, s a madarak csicsergése lenyűgözött. Itt is még panelok meg garázsok vannak, de valahogy a rengeteg fa elnyomja ezt a betonos érzést. Két oldalt a hatalmas lombú fák árnyékot adnak a járókelőnek. Itt most a kék égbolt, s a lombok haragos zöld színekavalkádja tárul szemem elé. A fák jelenléte teljesen megnyugtat. Életem részévé váltak szinte gyermekkorom óta. Ha sokáig nem megyek fás rész közelébe, nyugtalanra válok. Felérve a dombtetőre már Somágon vagyok, itt van egy falusi hangulat, családi házak nagy udvarokkal. Ha most visszafordulnék, a dombtetőről belátnám az egész várost. Menőkém van, úgyhogy nem fordulok vissza, hanem vettem a kanyart. Csak remélni tudtam, hogy motorom nem hagy cserben. A múltkori sétám alkalmával a szomszéd felkeltette érdeklődésemet. Ő fut, s ellenkező irányba futott, mikor én már jöttem le múltkor a dombról. Vajon honnan futhatott? Kíváncsiságom hajtott előre, amikor az ismeretlen felé mentem. Soha, nem jártam még ezen a helyen. Kicsit furcsa volt, amikor a családi házak vége felé kiemelkednek a panelházak. Fogalmam se volt, hogy merre járok. Egy kicsit lejjebb értem, akkor tudtam, hogy kitértem Szilváásra. Itt már voltam egyszer anyuval az egyik boltban, emlékeztem vissza. Szilvás elejét meg már ismerem, régebben arra sétáltam, mert ott van egy erdős és fenyős rész a kanyarban. Csak meguntam, mert valahányszor arra jártam, mindig egy róka jött velem szembe.

Mostanában mindig az jár az eszemben, hogy legyek bárhol, parányi zöld helyet, ha nehezen is, de találok.

2020. június 07.

20. Két templomtorony egy faluban

Nemrég hallottam kollégámtól a Baranya megyei kanyargós Szederkényről a történetet, amit anyai nagyanyja és édesanyja meséltek neki. Nagyszülei át is élték, amikor még Szederkény és Nyomja két falu volt. A két falut a Karasica-patakja választotta el. Ez a kis patak gyakran kiönt nagy esőzések alkalmával. 2010 pünkösdjén hatalmas eső zúdult le az égből. Erre pontosan emlékszem, mert akkor mentem haza a mohácsi kórházból, s láttam, hogy kiöntött a Karasica patakja.

Számomra érdekes, hogy a faluknak két temploma, s két temetője, valamint két iskolája is volt. A távolság alig volt észrevehető, mégis két különálló faluként működött.

1948-ban egyesítették a két falut Szederkénnyé. A régi öregek, akik akkoriban lehettek fiatalok és Nyomján laktak, még ma is ragaszkodnak templomukhoz. Sőt, kollégám édesanyja, aki az ötvenes évek végén kezdhette meg az általános iskolát, még ő is a nyomjai iskola padjaiban tanult.

Azt hiszem, ez a történet örökké fent fog maradni. Amíg a törzsgyökeres lakosok elmesélik gyerekeiknek, unokáiknak, s dédunokáiknak a két falu történelmi történetét.

2020. október 4.

21. Egy örömteli nap

Zselyke az unokahúgom, annyira aranyos volt hároméves korában. Muszáj, hogy megörökítessem. Ő volt az első kisbaba családjunkban, gyönyörű, teli meglepetésekkel. Amikor láthattam, mindig beljebb lopta magát a szívembe. Kisbabaként számomra túl sokat aludt. Belopódtam hozzá a nagyszobába, húgom anyu ágyára fektette. Odaültem hozzá, s simogattam, puszilgattam bájos arcocskáját, mígnem bejött a húgom, s halkán rám ripakodott. „Nehogy felkeltsd, Henka!” Köztudott, hogy szerettem a gyerkőcöket felébreszteni, hogy lássam a szemüket, s halljam a hangjukat. Annyira imádnivalóak ebben a korban.

Egyszer, mikor kijöttek, elmentem kirándulni Szentlászlóba, mindig is szerettem eltölteni ott az időt.

Zsebi a beceneve a göndör, barna hajú, kék szemű kislánynak. Az volt a szokása, mikor hazaértek, rohanva szedte kis lábcskáit befele a nagyszobába, mert tudta, ott ülök a számítógép előtt. De csalódottan ment ki: „Mama, hol van Henka?” - kérdezte széttárt karokkal. „Elment kirándulni, Zsebuskám.” - mondta neki a mama. Öröm volt a szívemben amikor hazaértem, és megláttam. Nemrégiben ébredhetett, mert az anyja akkor öltöztette. Másfél évesen azzal fogadott, hogy „Tűnj ki innen, te nem itt laksz!” szájalt velem. Olyannyira, hogy anya állította le, „Zsebuskám, neni itt lakik, attól, hogy te nem mehettél kirándulni, nem kell így viselkedned.” Aztán bevágta a durcát, nem lehetett megbékíteni.

Kiskorában szégyenlős is volt, ha valaki olyat szólt neki ebédnél, amit magára vett, nem evett tovább. Megsajnáltam és kihívtam magamhoz enni a nappaliba.

Ha olyanja volt, akkor ki is jött hozzám enni. Kisgyerekként néha megettettem, ha mellette ettem, addig letette a játékból gyúrt tésztáját, néha torkomig ledugta a kanalat.

Ő rendkívül érzékeny kislány, ezért sem szerettem, ha egyedül van, amíg búslakodik. Mindig hallgat rám. Egyszer átküldött bennünket az anyja a boltba, magyaráztam neki, hogy maradjon mellettem, míg átmegyünk az úttesten. Félelmem ellenére végig velem maradt, a boltban ügyesen vásárolt, meg is dicsértem. A nagyapja halála után, télen négyen kigyalogoltunk a temetőbe. Zsebi már az utcánkban felkérétozött az ölembe. Én haboztam, mert féltem, hogy valami baj lesz az úton. De húgom mondta: „Vidd csak, nem lesz baj, ne félj.” Zsebi egyfolytában beszélt, míg oda nem értünk a nagykanyarig, amely a templomig vezet fel. Megköszöntem neki, hogy az „útitársam voltál, de most visszaadlak anyádnak, mert ez a kanyar veszélyes kettőnknek. Fent várlak!” - szóltam és integettem nekik.

Zsebi hároméves korában hazajött velünk, mert nálunk akart lenni. Nagyon anyás, és sülvőve együtt volt a kistesójával. Mégis boldog volt, mikor elindultunk hazafelé. Azt hittem, hogy sírni fog az anyjáiék után, de nem így történt. És még este sem sírt, sőt nagyon is jól érezte magát, annak ellenére, hogy az anyjáiék haza akarták hívni, de ő nem akart menni. Aznap délután még kimentünk az erdőbe a patakhoz, ott nagyon szeretett játszani. Köveket dobált a patakba, majd futkostak mamájával a patak partján. Imádja a mamáját. Azon a napon hangos volt a házunk, este tízig még bújócskázott a mamájával, s a dédivel. S éjfélig még velem játszott az ágyban, nagyon élvezte, hogy a mamájával alhatott.

Reggel már bújócskával kezdte a napot, addig kiskutyát utánözva ugatott a két ágy között, míg a mama be nem ment érte.

Ott ültem az asztalnál, amely meg volt már terítve. Azt hittem, megszakad a szívem, mikor a kislány megkérdezte tőlem, hogy: „Neni, vehettek vajat?” Elcsuklott hangon válaszoltam neki: „Egyél csak nyugodtan, meg se kell kérdezned, hiszen nálunk is otthon vagy.” S gyö-

nyörű kipihent arcával rám mosolygott. Egész nap rengeteget játszottunk. Aztán jött a telefon, hogy haza kell vigyük. Zsebi nem akart menni, én sírva nevettem bohóckodásain. Anya félórát kergette, mire el tudta vinni fürdeni. Aztán sírt, hogy nem akart még haza menni: „Inkább holnap vigyél, mama!” - kérte. „De ma kérte anyád, kislányom!” - felelte mama. Keserves volt a hazafelé vezető út. Olyan rossz érzés volt tőle elválni, mikor tudtam, hogy mennyire jól érezte magát. Nagyon sokáig sirattam azt a napot, mert nagyon hiányzott a kislány.

2021. február 13.

22. Kirándulás Ópusztaszerre

Húsz éve is lehetett annak, hogy szüleimet házassági évfordulójuk alkalmából megajándékoztuk egy buszos kirándulással Ópusztaszerre. Természetesen húgom és én is velük tartottunk. Noha már másodszorra jártam ott, de nem bántam meg, hogy ismét része lehettem. Jó érzéssel töltött el.

Az emberek jó része azt hiszi, hogy csak külföldön találja meg a szépséget. Akkor döbbenünk rá, mikor hazánkban egy-egy hírességet megnézünk. Például Ópusztaszerre, ahol felelevenedik nagyszüleink meséje a régmúltról. A terület rendezett, a látogatók zöld környezetben pihentetik ki fáradalmaikat.

Induljunk el a falun, más szóval a skanzenen, a korabeli házak megmutatják, hogy a család szegényebb vagy gazdagabb volt. Bútoraikon is meglátszott a gazdagon faragott vagy egyszerűbb mintázat. Majd betérünk egy korabeli postára, mely még régi telefonokkal működik, s elkalauzol bennünket a régi időkbe. Ahogy kilépünk a tornácra, szemünk elé tárul a malom. Elképzelem, milyen nagy lehetett a sürgés-forgás a malomban. Elérkeztünk az iskolához, akkoriban is megoszlott, mint manapság a gyerekek között, hogy melyikük szeretett, s melyikük nem szeretett iskolába járni. Minden padon megtalálható a tinta és a palatábla. A tanítói asztalon az osztálynapló és a fegyelmet tartó nádpálca, melyet igen sűrűn használtak akkoriban a tanítók.

A panoptikum csodálatos képet nyújt királyainkról. Mikor belépünk a helyiségbe, olyan, mintha „élnének” a királyok és a királynők. Egy emelettel feljebb a honfoglalás zenéjét halljuk, egy emelettel feljebb a promenád hangulatos utcáját látjuk.

Elérkeztünk a látvány tetőpontjához, a Feszty körképhez. Feszty Árpád a regényírónak, Jókai Mórnak a veje, ő festette meg a magyarok bevonulását a Kárpát-medencébe. Felemelő érzés, mikor ott állunk a mű előtt. Kis idő múlva a narrátor töri meg a csendet. Elmeséli nekünk a festmény mondanivalóját és útbaigazít bennünket. Minden képrészhez más és más hangaláfestés tartozik.

Ezekkel a csodás emlékekkel térünk haza.

1999. szeptember 13.

23. Rozsdás és Varacskos

Valamikor réges-régen, mikor még ember sem élt a földön, történt ez a mese. A sűrű erdő közepén élt egymagában a róka. Bizony nagyon egyedül volt, unalmasan teltek napjai. Reggeltől estig az erdőt járta magányosan, mígnem egy napon megpillantott egy ici-pici lényt a bokorban, aki nagyon visított. Rozsdás - így hívták a rókát - nagyon meglepődött. Azt tudta, hogy valami visít és mozog, de félt közelebb menni hozzá. Összeszedte minden bátorságát, s odament a bokorhoz. Szemei felcsillantak a kismalac láttán. A róka felvette a kismalacot, aki éppen nem volt mondható rózsaszínnek, hanem inkább koszoknak. Hazaindult vele, útközben elnevezte Varacskosnak a kismalacot.

Miután hazaértek, megfürdette és álomba ringatta. Teltek-múltak a napok és a hetek, Varacskos egyre nagyobb lett és Rozsdás körül vidáman rohangált. Rozsdás örömmel nézte a kismalacot, aki napról-napra erősebb lett.

Egy napon így szólt a kismalac: „Tudod, Rozsdás, olyan egyedül vagyok, még egy barátom sincs ebben a sűrű erdőben.” „Ugyan már, ne légy ilyen csacsi” - mondta a róka, „hiszen egész nap az erdőt járod, az éneklő madarak is ott vannak.” „Jaj, de nem lehet velük játszani!” - mondta bánatosan a kismalac. „Ne nyavalyogj annyit!” - mordult rá Rozsdás, „menj áfonyát szedni, hogy holnap tortát süthessék.” Varacskos ment, mendegélt, de áfonyát nem volt kedve szedni. Így hát leheveredett egy fa tövéhez és mély álomba szenderült. Igen furcsát álmódott a mi kis hősünk. Figyeljete csak!

Egyszer csak Füzi, a veréb, csacsogni kezdett neki egy csodakútról, amely a közelben van. „De nem mehetek oda, mert Rozsdá mama mérges lesz, ha nem szedek neki áfonyát.” „Oh, mi majd megszédjük” - mondta Füzi.

Varacskos tévovázott egy kicsit, de beugrott a kútba, s amit ott látott, a szája is tátva maradt. Kisvasút, körhinta, és sok más is volt, a kismalac csodálkozott. „Beszállás!” - kiáltott a kalauz. Varacskos sietett, hogy le ne maradjon. Egy kislány a malachoz mellé ült, akivel sokat nevettek, a vasút dímbeken-dombokon haladt, közben nagyokat sikongattak. Az idő gyorsan elszaladt, mennie kéne haza, elköszönt a barátaitól és sietett haza. Füzi a kosár áfonyát nyújtotta neki, miközben azt mondta: „Siess haza!” Rozsdás már várta: „Biztosan elfáradhattál, mert sokat szedtél, ebből két tortát is csinálhatok.” Vacsora közben elmondta, mit csinált és hol járt. „Tudod, mama, van egy barátom, akit a kisvasúton ismertem meg. Pötinek hívják az aranyos kislányt.” Rozsdás hitetlenkedve hallgatta végig kismalacát. A róka nagyon sajnálta a kismalacot. „Azt hiszem, nagyon magányos az én kismalacom, ezért talál ki ilyen meséket. Én már öreg vagyok, de csodakútról még sohasem hallottam.”

Másnap kora reggel már asztalon volt a finom torta. Varacskos vidáman kelt fel, s üdvözölte mamáját. Rozsdás egy nagy szelet tortát adott neki, és azt mondta: ma elmegyünk ahhoz a csodakúthoz. Varacskos örömeben nagyot ugrott, talán el is esett volna, ha Rozsdás el nem kapja. Útravalót csomagoltak és elindultak. Találkoztak Füzivel is. Rozsdás megköszönte neki a segítséget, és titkon érdeklődött a híres kút felől. A veréb ugyanazt mondta neki, mint a kismalac. A kúthoz értek, a róka még vacillált, hogy ugorjon-e vagy ne, végül beugrott. A malac odaszólt Pötinek: „Szia, ő itt a mamám.” „Gyere, menjünk a körhintához!” - kérte Pöti, és elszaladtak. Eközben a róka csak ide-oda bámult. Valaki megszólította, hát az éjjeli bagoly volt az. „Bagoly barátom, hát te hogy kerülsz ide?” - kérdezte a róka. „Tudod, egy kicsit báméskodok, mivel még úgyszincs itt az este.” Közben a két gyermek mindent kipróbált. Este lett, mire hazaértek. A bagoly is örködni kezdett.

Ha a kismalac is tovább álmódott volna, az én mesém is tovább tartott volna.

1999. március 19.

24. Mese Hetedhétországról

Egyszer volt, hol nem volt, valahol messze, még a Csillaghegyen is túl, volt egy nagy mese-mondó város, amit Hetedhétországnak neveztek. Egyszer egy kisfiú, aki olyan szegény volt, mint a templom egere, felkerekedett a nagyfülű szamarával világot látni. Édesanyja sírt-rítt, hogy az ő kicsi fia, Gergő, akinek még most kezd pelyhedzni a bajusza, elhagyja őt. Gergely füttyörészve baktatott szamarával, aki már-már pihenni készül. De a fiúcska, hogy elterelje szamara figyelmét, mondogatni kezdte neki: „Hej, Bonifác, te szegény jószágom, friss szénán fogsz eztán heverészni.”

Amint így álmélkodott, észre sem vette, hova kerültek. Mézeskalács oszlopra Hetedhétország neve volt írva. Egy anyóka üdvözölte őket, Gergő leugrott Bonifác hátáról és kezét rázott az anyókával. „Jer be, édös fiam, szerény hajlékomba.” A fiú hálás volt az anyókának. Miután szamarát bevezette az istállóba és abrakot adott neki, bement az anyókához, aki friss cipóval, s mézzel kínálta, a fiú jóízűen falatozott. Este pedig egy hatalmas ágyba fektette, amelyet a fiú most látott először. Az anyóka még sokáig nézte a fiút, és arra gondolt, ha elmondja, mi történt az ő kislányával, majd megesik a fiú szíve rajta, s talán újra szabad lesz és karjába zárhatja egyetlen leányát. Hajnaltájt furcsa zajra ébredt a fiú. Kiment körülnézni. De nem mert túl közel menni hozzájuk, így hát visszahúzódott.

Másnap kora reggel kakasszóra ébredtek. A fiú rögtön kérdezősködni kezdett: „Anyóka, kivel beszélél hajnalban?” Az anyóka először félt elmondani legnagyobb bánatát, aztán nekikezdett a történetnek. „Másfél évvel ezelőtt óriások jöttek lakni a mi országunkba. Ezek után nem nagyon álltunk szóba, idegenekkel. Egy napon aztán az óriások elvették tőlünk lánygyermekünket, és nem tehetünk mást, hogy a házainkat ne rombolják le, odaadtuk lánygyermekünket.” „Tudod mit, anyóka?” - mondta a fiú. „Elmegyek az óriások várába és kiszabadítom a lányodat.”

El is indult Gergő a tüzes ló hátán és néhány pogácsával a tarisznyájában. Egyszer csak megtorpant a ló és így szólt: „Itt volnánk, kis gazdám, de én nem mehetek tovább, mert meglát-nának.” Gergő beosont a várba. A vár csak úgy ragyogott, de mégis volt benne valami félel-metes. Egyszeriben egy törpe állt előtte: „Ki vagy?” - kérdezte a törpe. „Gergő vagyok, az udvari bolond” füllentette. „Elkísérlek Titánhoz, az óriások királyához.” „És a lányok merre vannak?” - érdeklődött. „Óh, ilyenkor, mikor a király alszik, ők vigyázzák álmát.” Mikor benyitottak a királyhoz, Gergő majd az esztét vesztette a sok lány között. Annila, a legszebb lány odament hozzá, s így szólt: „Ne ébreszd fel, mert irtó dühös lesz.” A lányok addig el-mesélték, hogyan szakította el őket a családi fészektől.

Ekkor éktelen üvöltés hallatszott, a lányok már szaladtak volna, de a fiú nem engedte őket. Majd ő megy! „Jó napot felségednek!” „Hogy mersz te engem ilyenkor zavarni?” - mordult rá a király. „A lányokért jöttem!” - folytatta a fiú, „Kiket oly régen nem láttak a szüleik.” „Azt nem teheted!” - bömbölt a király. „Én vagyok Hetedhétország királya és megparancsolom, hogy a lányok itt maradnak velem.” „Majd ha fagy! - felelte Gergő. „Olyan egyedül vagyok, mint a kisujjam, és én vagyok a király.” „Mikor voltál te a nép között?” - kérdezte a fiú. „Úgy két éve, hogy a lányokat elhoztam az otthonukból. És rettegetek tőlem az emberek. Tudod, én is szerettem az embereket, de ahogy átkot szórtak rám megijedtem tőlük.” „Te félsz tőlük?” - nevetett Gergő. „Már bocsásd meg, királyom, de ilyen butaságot még nem hallottam. Adok neked egy jó tanácsot, engedd el a lányokat, és meglásd, az emberek úgy fognak szeretni, mint még soha.”

Másnap kora reggel a király könnyáztatva búcsúzott a lányoktól. Gergő és Annila hazafelé tartottak, útközben szerelmesek lettek egymásba. Hazaértek és az anyóka karjába zárta rég

nem látott lányát, és örömeiben Gergőnek adta lánya kezét. Titán a legaranyosabb király lett Hetedhétországban. Gergő anyja, a király házvezetőnője lett, s úgy szerette Titánt, mint a saját fiát.

Gergő és Annila nagy lakodalmat csaptak, amelyre a király is hivatalos volt. Most érezte először, hogy milyen jó ennyi barátot együtt látni. Talán még máig is ropják a táncot, ha el nem fáradtak.

Vége

1999. december 30.

25. Út a hit felé

Csomor Henriett vagyok, katolikus családból származom. Családommal nem gyakoroljuk a vallást. Gyermekkoromban, kijárt hozzám a pap „bácsi” hitet oktatni. Szerettem, de néha eljátszottam a dolgokat, áldoztam és bérmálkoztam. Áldozáskor a hosszú fehér ruhám és a rózsafüzérem ragadt meg bennem. Bérmáláskor az égszínkéék hímzett ruhám mély nyomot hagyott bennem. Valamiért a kék szín lett a kedvenc színem. Gyerekkoromban Pesten éltem hat évig és elalvás előtt mindig imádkoztam. „Én Istenem jó Istenem, becsukódik már a szemem, de a tiéd Atyám nyitva marad. Vigyázz reám, drága jó szüleimre, meg az én jó testvérekémre, ámen.”

Nagynénémekkel gyakran jártam misére, miközben hallgattam a szentbeszédet. Elnéztem az öregeket, reszkető kezükben a kopottas imakönyvet és a rózsafüzért kezeiken. Nem értettem, hogy miért jó misére járni és miért beszélnek csodáról. Hisz csodák nincsenek, hiába imádkozom, tizenkét évesen nem futok (mozgássérült vagyok).

Ahogy múltak az évek, elmaradtak az imádságok. A rózsafüzérem valahol ott lapul a kincses dobozom alján. Templomba is csak azért jártam be, mert érdekelt, hogy milyen szép belülről.

Egy tábor alkalmával megismertem, hogy mi az az áhítat. Furcsa volt újra imádkozni és az akkor még ismeretlen áhítatos dalokat hallgatni. Az élményeimet felülmúlta, amikor egy éjszakán Győdön részt vettünk egy zenés, gyertyafényes imádságon. Lelkem egy pillanatra teli lett boldogsággal.

Az élet felém sodort egy mélyen vallásos fiút, akinek elmondtam, hogy nem gyakorlom a vallásomat. Aztán elkezdtünk beszélgetni, szerettem, amikor beszélt a hittéről. Tanultam tőle, úgy voltam, mint egy kisgyerek. Néha mondtam, hogy nem szeretnék túl mélyre belemenni. Tényleg csak annyit adott a tudásából, amennyit kértem. Zsebében mindig ott volt a rózsafüzér, mielőtt a kezembe adta, megpusziltuk a keresztet. Lassan-lassan Isten visszatért hozzám, az imákat szépnek tartottam. Együtt tanultuk mindig az imákat, mert az én tudásom igencsak gyér volt. Emlékszem, egyik délután a kincses dobozom aljáról előkerült a kis piros rózsafüzérem. Egykor még a pap „bácsimtól” kaptam. Kezembe vettem, megpusziltam, és azt mondtam: „Köszönöm Istenem.” Olyan boldogan vittem a vallásos fiúnak megmutatni. Kezébe vette, s megpuszilta, ezután egy érdekeset mutatott, kezemre tekerte rózsafüzérjét. Nagyon megható volt, ahogy a kezemre tekeri. Ezután éjszaka mindig ott volt mellettem a rózsafüzérem, mert a kezemre sose sikerült feltekernem, ezt csak ő tudja.

Szerettem volna templomba járni, de a lépcsők miatt nem tudtam bemenni. Így a templomkertben a Szűzanyánál imádkoztam rózsafüzérrel a kezemben. A keresztet mindig megpuszítom, mert így tanultam, és érzem, hogy így szép. Aztán a könyörgésem után elmondtam egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet. Rózsafüzérrel a kezemben elimádkoztam közösen tanult imánkat, s teljes szívemből hittem, hogy az Úrnak édesanyja, ki a fia jobbán ül ott fent a mennyekben, segíteni fog.

„Most segíts, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét a búnak, bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol már az ember nem segíthet, a te erőd nem törik meg. Hű imát gyermekeidnek nem, te soha nem veted meg. Hol szükség kínja nagy, mutasd meg hogy anya vagy. Most segíts Mária, ó irgalmas Szűzanya.”

Ilyenkor megnyugodtam, és úgy éreztem lelkem erősödik.

Valami csodálatos történt velünk, elkezdtünk beszélgetni a ruhákról. A vallásban igen fontos szerepe van a hosszú ruhának. Az úrnak is hosszú fehér ruhája volt, mondta olyan érzéssel,

ahogy más nem tudja. Annyira átéltük a hosszú viseletét, hogy gyakran imádkoztunk hálóingben, s rózsafüzérrel a kezünkben. Neki nem pusztán hálóinget jelentett, hanem Istenhez való közelséget jelent. Hihetetlen mennyire szívén viseli a hitét, s lassan megértettem. Szűzanya égszínkéék ruhája vezetett vissza az én bérnálos ruhámhoz. Beleéltem magam, ahogy beszélgettünk róla. Rádöbentem, hogy égszínkéék ruhában bérnálosztam a templomban, és a Szűzanya is kék ruhában figyel engem egész életem át. Persze így már tiszták voltak fejemben a gondolatok. Nem is tudja, hogy egy-egy beszélgetés alkalmával mennyit segített. Fantasztikus rájönni, hogy a dolgok mért pont úgy voltak. Az a ruha nemcsak szép volt, hanem Szűzanya ruhájához hasonlított.

Pörögtek tovább a gondolatok fejünkben, kendő, fátyol, bokáig érő ruha, hogy élvezetesebb legyen a dolog. Képeket néztünk más hitkultúrájáról. Most már a kendő nem azt jelentette, hogy öreg nének eltakarják ősz hajukat. Hanem azt, hogy a misén megjelenve Szűzanyához hasonlóan takarták magukat. Ugyanígy a fátyol is, hogy nem csupán a menyasszonyt díszíti az oltárig. Hanem az imádságoknál elfedik magukat. Gyakran kipróbálok én is, mikor imádkozunk. Kapucni az én fátylam, úgy érzem, így másabb imádkozni. Öröm van a szívemben, hogy ezeket a csodákat én is gyakorolhatom. Persze egy nagy titka van az egésznek, hinni kell, mert hit nélkül mit sem ér az egész.

Gyakran elgondolkodunk, hogy a férfiaknak miért olyan sivár az öltözködésük. A választ nem tudjuk. Mivel barátom szereti a hosszú viseletet, így gyakran sajnálom, hogy legalább a misén húzhatnának hosszú ruhát. Hiszen az Úr hosszú fehér gyolcsruhát viselt. Vannak vallások, ahol a férfiak is hosszú ruhában mennek dicsérni az Urat. Akkor a katolikus férfiak, akik mélyen vallásosak, miért nem viselhetnek hosszú fehér ruhát? Hiszen a lelkükben él az Úr, és próbálnak a lehető legjobban élni az Úr „közelségében”.

Elgondolásom a következő: ha a fiúgyerekek, akik még alig-alig ismerik az Urat, a ministrálásához felhúzzák a hosszú fehér ruhát, akkor a mélyen vallásos férfiak, akik el tudják dönteni, hogy viselnék a misén, vagy nem, miért nem adják meg nekik a lehetőséget? Ha felvették, szerintem csak ünnepélyesebb lenne a mise. Talán pár év múlva fel sem tűnne, vagy elfogadott lenne a katolikus vallásban is a hosszú ruha viselete.

2004. március 27.

26. A fogyatékos ember is vágyik a kapcsolatokra

Mint minden ember, a fogyatékos ember is társas lény. Szüksége van emberi kapcsolatokra, nem csupán a megszokott környezetben élni egyfolytában. Barátkozni könnyebb kirándulások, táborozások alkalmával. A barátság szívből jöjjön, s a fogyatékos részéről ne érdekből, mert ha barátom lesz, segíteni fog. A másik fél meg ne sajnálatból legyen a barátja, titokban ne azt várja, már csak legyen vége a kirándulásnak. Az érzékenyebb sérültek egyből rájönnek és az nagyon tud fájni. Sajnos tapasztaltam, s a keserű kínlódásnak örök sértődés lett a vége.

Gimnáziumi barátnőm volt az első osztálytól végig. Segített az órai anyagok írásában, s az órák után termékhez eljutásban. Akkoriban semmilyen segédeszközt nem használtam, hogy gyorsabban menjünk, megfogta a kezemet. Így mentünk teremről teremre. Meg is hívtam otthonomba, néha elmentünk az erdőbe, vagyis anya kivitt minket. Általában két óra hosszát töltöttünk kint, anya jött is értünk. Addig jókedvűen bóklásztunk az erdőben, időnként megkérdeztem tőle, hogy nem szorítom-e a kezét, vagy hogy nem vagyok-e neki túl nehéz. Ezt gyakran megkérdeztem a családom tagjaitól is. És mindig azt válaszolta, hogy nem. Igazából én csak barátkozni szerettem volna, amelyet sikerült is megtartani a suli alatt. Ünnepekor megajándékoztuk egymást, s anya a ballagási ruháját is megvarrta. Utána pár évig még összejártunk.

Aztán egy teljesen egészséges csapattal kezdtem el barátkozni. 2002-ben elmentünk velük, húgommal együtt táborozni, és meghívtam a barátnőmet is. Nagyon rossz ötlet volt, amely a barátságunk végét jelentette. Egy hatalmas csalódás volt nekem, már a második napon kezdődött. Megpróbáltam mindenki segítségét elfogadni, hogy nehogy az legyen a baj, hogy túlságosan rátámaszkodom. Voltak helyzetek, amikor egyedül hagytam, mert beszélgettem a többiekkel, s kicsit elhúzódott a beszélgetés. Nem tehetek róla, hogy ő túl zárkózott volt, legszívesebben csak magában imádkozott volna. Baptista vallású volt és gyakorolta is a vallását.

Négy nap után elment, gondolom ez neki is megkönnyebbülés volt és nekem is. Utoljára elmondtam neki, hogy én csak szerettem volna, ha jól érzi magát velem. Nem pesztonkát kértem személyében, hanem a barátnőmet.

Soha többé nem láttuk egymást. „Ne tégy másnak jót, ha ő nem akarja!” - hirtelen ez jött le nekem.

Persze idegenekkel is találkozunk kell bármilyen helyzetben, akik vagy elfogadnak, vagy nem. Próbálok jó benyomást kelteni, elsőként az észjárásomat nézze, s ne azt, hogy sérült vagyok. Erre már rájöttem hogy nem működik, mert az az első, amit lát, ha szerencsém van, akkor nem fog elfutni, hanem elbeszélget velem. Sérültként próbáljunk meg úgy élni, ahogy nekünk jó, és ne keressünk hiú álmokat, mert az nem vezet semmi jóra.

Ha kínlódni van jogunk, akkor ahhoz is legyen jogunk, hogy szembefordulunk a másikkal és elmondom neki a véleményemet. Nemcsak ő fogadott el engem, hanem én is őt. Az állandó hülyeségével el kell viselnem. Isten nem azért teremtett bennünket, sérülteket, hogy el kelljen viselni az egészségesek ocsmány viselkedését, amit néha művelnek velünk az utcán. Sakkban szeretnének tartani bennünket. Nálam ez nem megy, inkább mattot adok nekik, nem lehet szó nélkül hagyni őket. Talán felfogják, hogy egy ember vagyok és nem négy keréken guruló bábu, aki csak az állatokkal és a virágokkal mer beszélgetni.

2021. január 26.

27. Visszaemlékezéseim

Végre eljött az én időm. Körülbelül tíz évvel ezelőtt kinéztem magamnak Németországban, a sérült eszközbemutatón, egy háromkerekű elektromos kis mopedet. Végre a moped beszabaldult Magyarországra, csak annyit kellett megmutatnom az ortopéd dokinak, hogy fel tudok állni és egy pár lépést bírok menni. S már fel is írta receptre, s pár hét múlva boldog tulajdonosa lehettem. Csodálatos érzés vett hatalmába, azon a reggelen az alapítvány konyhájában meggybordó mopedem várt. Még jó, hogy senki se volt rajtunk kívül az épületben. Leírhatatlan volt az örömöm, rögvést behuppantam, s elfordítottam a kulcsot. Fel-le forogtam a konyhában, míg anya mondta, szálljak le róla. „Dehogy szállok le, kipróbálok, csak engedj ki, kérlek!” Ez a szigor jellemző volt rá, mikor féltett, ilyenkor gyereknek éreztem magam, és nem huszonöt évesnek, hanem óvodásnak. Gyűlöltem ezt a helyzetet, és ezt a kiszolgáltatott rohadt állapotomat. Akkor is ki fogok menni és önálló leszek végre. „Ne legyél már ilyen, anya, te is vágyakoznál önállóságra, ha sérült lennél.”

Az ülés olyan, mint egy fotel, ki lehetett fordítani, hogy könnyebben rá lehessen ülni és karfái felemelhetők. Háromkerekű, akkumulátoros járgány, a sebességét sajnos csak teknősbéka s nyúl jelzi. Sebaj, fő az, hogy kitörhetek a négy fal közül egyszer. Azt már most megfogadtam, hogy bármi áron is, de elfogadtatom anyuval, hogy önálló leszek a kis mopedemmel. Tudom, apám sose fogja elfogadni, számára én hülye vagyok, de ott egye meg a fészkes fene. Végre megjött Marika, a nagy foglalkoztató gyógypedagógusa, ő biztos eljön velem kipróbálni. Jófejsége most nem jött be, de ráfogom arra, hogy ő is nagyon félt. Egyébként vagány csaj, úgy jó tizenöt év korkülönbség van köztünk. Ő tanítja a legsúlyosabb értelmi sérülteket, most ötödik osztályosok, és még mindig a hét napjait sulykolja beléjük. „Marika, figyelj, gyere el velem légsziz kipróbálni a mopedem, csak sétálnod kell mellettem.” Akkor még én se tudtam, hogy futni fog mellettem. „Jajj ne, Heni, te erre fel akarsz ülni?” „Nemhogy akarok, fel is fogok!” „Te örültebb vagy, mint a fiaim, akik hegyet másznak!” - jelentette ki Marika. „Gyere már, és ne félj, kérlek, csak egy kör, nyugi!” - mondtam neki. Végre kint voltunk. Először lassan vezettem, hirtelen belém bújt a kisördög, s rátettem a nyúlra, amely nagy merészség volt elsőre. Vonzott a gyorsaság és nőtt az adrenalinszintem. Egyszerűen leírhatatlan érzés volt egyedül közlekedni az utcán. Szegény Marika futott utánam, de nem volt harag benne, hisz látta, jól bánok a járgánnyal. „Anya, ez tökéletes volt!” „Erzsike, tényleg jó a csajszi, s túl bátor!” - mondta Marika.

A neheze még hátra volt, hazakerült a mopedem, rögtön kipróbáltam. Ott álltunk mind a hárman körülötte, anya és mama, s nagyon örültünk. Apám kijött: „Na mit röhögtök, hülyék?” A levegő is megdermedt. „Hogy beszélsz már?” - kérdezte anyám. „Mit akartok evvel? Egy lommal több lesz az udvarban, a lány úgyse fogja használni.” „Fejezd be, nem mindig az lesz, amit te akarsz!” - ripakodott rá anyám. Utáltam, mikor lebecsül, s a sárba döngöl. Mondott ennél cifrább dolgokat is, apám soha nem gondolta át csúnya szavait, mielőtt kimondta volna. Egyszóval nálunk minden újdonság, ami velem volt kapcsolatos, ekkora port kavart. S ezt gyűlöltem a végsőkig, ki akartam törni a falak közül. Éreztem, ha tovább így marad minden, akkor megőrülök. A szabályokat lassan, de biztosan sikerült megszegnem. És milyen jól tettem, már bejártam a falut és élveztem a szabadságot. Rengetegen megbámultak, illedelmes létemre mindenkinek köszöntem. Persze az más kérdés, hogy ők ismertek, én meg szinte senkit. Azon oknál fogva, mert még a faluba is csak autóval mozdultam ki. És a legtöbb időt a szőlőbe töltöttem anyuval. Megállás nélkül dolgoztunk, napestig. Nem sok idő maradt falut járni. A nép nem igazán értette, hogy tudok ilyen hosszú idő óta hirtelen egyedül közlekedni. Apám volt munkatársa azt nem értette, hogy megy ilyen halkán ez a motor. Na, volt is hacacaré, mire hazaértem, már tudták, hol jártam. Számon kérte anya, de nem hazudtam soha.

Harcom megvívтам a faluban, mehettem mindenhova. Levettem anya válláról a terhet, a kisebb bevásárlásokat. Ki kellett találnom, hogy hívom ki az eladót, mikor be van csukva az ajtó, ablak. Bemenni a boltba nem tudok, mert túl kicsi a hely, s gyalog nem mertem elindulni, tudva az emberek reakcióját, menekültek volna labilis járásomtól. Így hát kitaláltam más módszert, ami segített, hogy kicsalogassak egy eladót. Spontán ötletem támadt: ha nem jön ki egy vásárló, akivel üzenek, hogy jöjjenek ki, mert vásárolni szeretnék, akkor volt az ablaknál egy cikkos kuka, felemeltem, s hangosan odavágtam a járdára, vagy épp nekimentem. Zajt csaptam, de mindig ügyeltem rá, hogy a kuka tartalma ne boruljon ki. Elsoroltam, mit szeretnék vásárolni, kenyér, tej, zsemle, mikor kihozták a kívánt árut, fizettem. Ne lássák, hogy remeg a kezem, odaadtam az eladónak a pénztárcám, hogy vegye ki a pénzt. Persze mindig tudom, hogy mennyi van a pénztárcámban. Mindig szerettem leplezni a túlmozgásaimat, amit vagy sikerül, vagy nem. Ha a második van előnyben, azt égésnek veszem és olyankor bánkódom. A falu közepén van egy kis bolt, a távolság kedvéért itt szeretek vásárolni, mert élvezem a távolságot és rendesen meg tudom közelíteni, egészen az ajtóig be tudok állni. Akkor volt baj, mikor sok autó állt előttem és tolatnom kellett. A sok piás ott iszik a bolt előtt, s a szemek rám szegeződnek, mikor vágódom el a motorral, vagy megyek neki az autókhoz. Egyik se jött be nekik, de nagyon izgultam. El szoktam gondolkodni, vajon az egészséges emberek is szoktak-e izgulni, mint én. Vagy csak azért van, mert érzékeny vagyok, s néha túlreagálok a dolgokat. Az első bukásom, amikor rám tolatott egy velem egykorú gyerek, aki szabálytalanul közlekedett. Rám tolatott, én ordítottam, hogy álljon már meg, beszorultam a bal első ajtóhoz. Kapálóztam és kiabáltam, mire végre megállt. Volt jelenlétem, mert mikor kiszállt, és bocsánatért esedezett, meg a tükréért jajgatott, mondtam neki: „Ne jajgass, normálisan vezessél.” Lehúzta a festéket kicsit a motoromról, s kiszakította az ülést, amiért pipa lettem. Anyám jobban megijedt, mikor elmondtam neki, de apámnak egy szót se szólt. Azon a nyáron már borzasztó vagány voltam, hosszú fekete hajamat élveztem, ahogy a szél belekap. A tesitanár a boltnál meglepődve nézett. Köszöntem neki. Áldás volt nekem a kismotorom, ha más nem volt, elmentem motorozni. Kimentem az erdőbe, s mindig egy picit beljebb jutottam, itt végre szabadnak éreztem magam. Szó szoros értelmében teljesen megnyugodtam az erdő csendjétől. De az ember minél többet vár el magától, s én mindig kipróbáltam magam, annak ellenére, hogy a motorra rá van írva, meredek útszakaszon ne használja a motort, mert veszélyes. Ha mindent betartanék, ott lennék, ahol a part szakad, vagyis ülhetnék otthon a szobában. Estem már vele a pincénél is, és nem lett semmi baj. Csak gyorsan akartam menni a meredek köves útszakaszon, s a paripám kicsúszott alólam. Na és? Felkeltem, gyakoroltam a szabadesést. Anya épp a rizlingesben kötözött, szóltam neki, s felsegített. Jó, most egyedül vagyok, majd jobban odafigyelek, de most neki kell vágjak. Kis szorongást éreztem, de legyőztem, csalt az idő, a madarak csivitelése, s a kispatak csobogása. Majd elhagytam Mária képét a kis Jézussal, amely egy fába van beletéve, s egy kis kerítés védi. Mindig tesznek oda virágot turisták, én csak megcsodáltam ezt a kis képet, és agyamba véstem, hátha többé nem jöhetnek fel egyedül, és kocsiból látni teljesen más, mint szabadon. Miután elgondolkodtam a Mária képénél, elimádkoztam az Üdvözlégy Máriát, közben keresztet vettem.

Következett egy rosszabb útszakasz, de semmi pánik, megoldom. Viszont ezért a csodáért érdemes volt kockáztatni, ami a dombtetőn elém tárult, az maga gyönyörűség. Megálltam a szakadék mögött, szétnéztem a kék égen, a fodros báránnyelőkbe bele bírtam volna harapni. Istenem, ez maga a tökély, olyan közel volt, az ég s a föld között voltam pontosan, s nagyon jól éreztem magam. Később megfogalmazódott bennem, hogy itt szórjátok el hamvaim, itt, e kietlen vidéken, mert itt vagyok szabad, hol csend ölel át, a lombos fák közt. Ég és föld közelében vagyok, hol senki se lát, csak a madarak. Jó kis út vezetett Szentlászlóig, de fel kell, hogy jussak. Vonzott az egész táj, a zöld lombú fák, melyet a lágyszellő ringatott, olyan volt az egész, mint egy nagy bölcső. Beleszerettem ebbe a tájba, ez adott nekem nyugalmat.

Köves, rossz út vezet fel a fehér haranglábig, melyben Szűz Mária szobra áll. Végre láttam a falu felső végét, a püspökszentlászlói arborétumot, pontosabban ez egy kolostor volt. S még gyerekkoromból emlékszem rá, hogy az apácák gondozták a parkot. Csodálatos virágok nyíltak, gyönyörű fenyőerdő volt. Minden egyes növénynél fel volt tüntetve a növény neve kis táblákon. Lépcsők vezettek le a kis tavacskához, amelyen szemet gyönyörködtető tavirózsák nyíltak. Ezt a mesebeli tájat kisgyermekkoromtól egészen a kilencvenes év elejéig így láthattam.

Sajnos, mióta Váci atya meghalt, a kastély, s az arborétum is lepusztult. A templom előtti forrás hűs vizéből még letérdelve ittam. A kilencvenes évek elején vize még az itatóvályúba folyt. Ma már ez is parlagon van, csodálom, hogy nem tették még tönkre.

Örömteli élményekkel tértem haza.

2015. június 8.

28. Hárman egy munkahelyen

Csak dolgoztam, és nyugodt voltam, pedig a konyhában mondhatni nincs nagy élet. A mi konyhánkban, ahol együtt dolgoztunk édesanyámmal, folyt csak az élet igazán, jöttek beszélgetni a tanárok, ment a hülyeség. Amikor épp nem jött senki, én keltem útra, vagy a húgomhoz az osztályába, a foglalkoztatóba, ahol Down-szindrómás gyerekeket tanított. Nagyon szerettek a gyerekek, néha együtt tanultuk a verseket. Függték tőlem, de érezték, hogy elfogadom őket. Elértem, hogy nekem fel tudták mondani a verseket, szinte harsogták, s a folyosón csodálkozva hallgatták, hogy a gyerekek velem is rendesen tanulnak. Nem mindig volt kedvem felmenni az osztályba. Szerettem őket, de ez nem volt elég.

Magányos voltam, s nem tudtam ellenne mit tenni. Egyszerűen csak félttem a magánytól, amelytől nem tudtam szabadulni. Évről évre nehezebben viseltem el. Kimozdulni is csak úgy tudtam, ha anya jött velem, s akkor is csak a boltokba mentünk. Kikapcsolódásnak nagyon jó volt, de másra nem. Mindig én toltam a bevásárló kocsit, így könnyebben mentem. Számomra a magány elviselhetetlen dolog, minden lény társra vágyik. Sajnos ez lenne a legfontosabb életemben, de küzdelmeim csődöt mondtak. Egy érzékeny és ragaszkodó embernek, mint én, nagyon nehéz elfogadnia, hogy nincs neki senkije. És az évek haladtával gyötörnek a féltések, hogy egyszer egyedül maradok ezen a világon. Sokáig vágytam családra, s legalább egy kisgyermekre, de már sejtem huszonöt év felé, hogy sosem fog teljesülni a legnagyobb vágyam.

Húgommal gyakran elvittük a gyerekeket sétálni. Volt egy tizenegy év körüli gyerek, aki ugyan tudott menni, de túl lassú volt. Beültette a tolókosiba és én toltam egész végig, a fiú egy kis sumák volt. Nagyon szeretett engem, de volt, hogy leszidtam, hogy még mindig nem tudja az ősz jellemzőit. Hiába mondtam neki, nézd meg, milyenek a fák levelei, mik vannak a kiskertekben, nem válaszolt. Legalább a többiek mondogatták és közben énekelgettek. Ő semmit, csak ült a tolókosiban, mint egy kuka. Jól elfáradtam vele a séta végére. Másnap jött az anyukája a panasszal a húgomhoz: „Ne haragudj, a fiad borzalmas lusta, nincs bántva. Csak most már tudni kéne az ősz jellemzőit s aktívabbnak lenni az órákon.”

2015. május 06.

29. Kerek szabadság (száguldozni jó)

Bevezetésként annyit árulok el magamról, hogy amikor megszülettem, nem tartoztam épp a legszerencsésebbek közé, ugyanis mozgássérült lettem, a központi idegrendszerem sérült.

Mivel járni nem tudtam, és egy gyereket általában minden érdekel, sőt még az izmainak is jót tesz az a kicsi kék pedálos autó. Amikor beleültettek, tulajdonképp a szabadságomat kaptam. Olyan gyorsan tekertem, élveztem, ahogy elsuhanak mellettem a kertben lévő fák és virágok.

Hat évig a Pető Intézet lakója voltam. Az elszakadás szüleimtől és húgomtól nagyon keserves volt. Pár hét alatt labilisan, de jártam. Túlmozgásos vagyok, az evés, ivás és az írás nehezebben ment. Mindig azt hittem, ha egyszer felnövök, „egészséges” leszek, de nem így történt. A Little-kór átka, hogy amikor legjobban akarod, hogy minden jól menjen, akkor jön elő a legtöbb túlmozgás. Igyekszem elkerülni az éttermeket, bár néha nem sikerül. Annyira feszült vagyok és szégyellem magam, mikor enni kell, mert azt hiszem, mindenki engem bámul. Utcán kézen fogva tudtam csak menni, amit nagyon sajnáltam, mert szerettem volna egyedül, s önfeledten sétálni a városban és túrázni az erdőben. Azon törtem a fejem, hogy mivel tudnék közlekedni. Vágyódtam egy csodaszerekentyű után. Néha jó lett volna anya helyett elmenni bevásárolni, vagy csak úgy elmenni sétálni. Azt, hogy beszélnek vagy megbámulnak az emberek, soha nem tudtam megszokni. Nem is akartam magam türtőztetni és visszaszóltam. És az illető, legyen az felnőtt vagy gyerek, olyan gyorsan elment mellőlem, amilyen gyorsan jött.

Egy kis változást hozott életembe a négykerekű Csepel váltós bringám, amely csak arra volt jó, hogy a házunk előtti úton tudjam csak használni. Nem volt biztonságos, hogy elmenjek vele a faluba, mert nem tudtam rá egyedül felszállni és a legnagyobb baj az volt, hogy sérülésemből adódóan gyakran megijedek. Féltettek, hogy megijedek és alá megyek egy autó alá. Soha nem bírtam megmaradni egy helyben, szerettem volna segíteni sorstársaimnak. Persze mindenkinek nem lehetett, mert túlságosan passzívok voltak.

Gyakran mondom: ez a leghülyébb állapot, amiben én vagyok. Agyilag szépen mindent eltervezek, de a fizikális megvalósítás már bajos, ha nincs egy épkezláb „segítő”, aki elkísér. Nekem mindig is anya, s a húgom voltak a legnagyobb támaszaim. De én ebbe nem tudta belenyugodni, hogy csak akkor mehetek valahova, ha ők is ki akarnak mozdulni. Szeretnék „kitörni a rabságomból”, kerestem és kutattam. Nem adtam fel, mert tudtam, néha el kell bújni a világ elől. 2005 novemberében teljesült a vágyam, közgyógyra kaptam egy háromkerekű, meggybordó kis mopedet, amelyet tíz évvel előbb ki is próbáltam Németországban. Olyan csodálatos érzés volt egyedül közlekedni. Ha tehettem volna, rögtön hazahozom magammal.

De most már az én tulajdonom, rajtam múlik minden, hogy mennyire leszek bátor. Elég gyorsan ráéreztem az „ízére”, egész évben jártam vele az erdőt. Gyakran segítettem, a szőlőbe is ebédet vittem apámnak, amikor egymaga volt lenni a pincénél. Szüretkor is besegítettem a puttyosoknak. Motorommal be tudtam menni a lugas sorok közé. Kettesével vittem fel a teli vödörket a pince bejáratáig. Ősszel, amikor beérett az alma, körte, legutoljára mindig a datolyaszilvát szedtük le, vödörszámra hordtam ki a gyümölcsöt az autóhoz, hogy csak anyunak be kellett tenni a csomagtartóba. Sajnos, mire letelt a motoromnak a tíz év kihordása, addigra tolókoscsis lettem. Így nem kaphattam új mopedet, mivel a tolókoscsim is elektromos. Egy sérültnek csak egy elektromos eszköz jár. Apám gyakran mondta, hogy el kell adni a motoromat, mert szerinte soha többé nem tudok ráülni. Ez nagyon fájt nekem, nem is engedtem eladni a motoromat. Két év múlva újra ráültem, s ugyan olyan vagánysággal hajtottam, mint azelőtt. Tizenöt évig használtam a háromkerekű mopedemet, de mindig vágyódtam egy

újabb után, ami már négykerekű. 2020. december 27-én megvettem az újabb meggybordó négykerekű motoromat, amely minden hétfvégén elvisz a város zajából a természetbe, és egy kicsit visszaadja az életörömet.

2021. január 24.

30. Elveszett a maradék önbizalmam is

Igazi öröm volt számomra, ha néha vasárnap bementünk a vásárba. Ilyenkor mindig fel voltam villanyozva, imádtam nézelődni, s ha szerencsém volt, tudtam venni egy-egy jó cuccot, amit a magam módján kialkudtam, s max. egy ezressel olcsóbban vettünk meg. Alkudtunk rendesen, anyutól ezt megtanultam, egész jó cipőt, szandált találtunk. Legalább itt még kaptunk a lábamra való zárt szandált, ami tartotta a lábam, s egybetalpú volt. Sajnos a cipőkre nagyon igényes voltam, gyorsan hozzáteszem, hogy nem divat miatt tettem. Nem minden cipőben tudtam járni, tú-, s magas sarkú cipőm és papucsom sose volt, s nem is lesz. Volt olyan időszakom, amikor szoknyát nem is húztam, mert anyám nem bírta látni rajtam a szoknya meg sportcipő változatot. Ez az időszak gyorsan lecsengett nála, mert meggyőztem, attól még, hogy nincs megfelelő cipőm a szoknyához, engem nem zavar. Hordani fogom így, mert sokkal könnyebben boldogulok vele, mint a gombos nadrágokkal. Mert nagyon kínos volt mindig valakit megkérnem az illemhely használata után, hogy gombolja be a nadrágomat. Szerettem, ha teljesen egyedül látom el magam. Ezért maradt a szoknya, amit reggel felgombolt anya a derekamra, s este levettem. Amikor bejöttek a divatba a sterccses farmerok vagy a bársony nadrágok, akkor azt hordtam, mert ezeket gombolás nélkül le-, illetve fel tudtam húzni. A boltok túl drágák voltak a pénztárcánkhöz, ezért maradt a vásár, ahol jó cuccokra leltünk. Anya kezét fogtam mindig, apámét csak néha, ha épp ott volt, míg ő vásárolt, mindig kapaszkodtam valamibe, hogy el ne lökjenek. Mert őt az állatvásár és a szerszámok érdekelték. Mire végigértünk a hosszú sorokon, elfáradtam, a tömeg csak vonult, de nem figyeltek. Néha belénk ütköztek, de azt se mondták, elnézést. Jó kis túrák voltak ezek, de délutánra nagyon bedurrant a fájdalomtól a lábam. Ilyenkor csak beültem a szobámba a számítógép elé, s bevettem egy fájdalomcsillapítót. Tudtam, hogy ez a fájdalom nem izomláz, mert annak közel sincs ekkora fájdalma, de akkor még nem érdekelt, mert úgyis elmúlik. Új ruhámnak örültem, majd holnap felhúzom a munkába. Mindig kell valami örömforrást találni, hogy túljussak a fájdalmamon. Csak azt vettem észre, hogy néha rohadtul nem megy a járás, pedig tornázok és gyakorlok. De mindenki azt mondja, hogy labilis lett a járásom. Teljesen elvesztettem az önbizalmamat, még a húgom osztályába is alig mentem már fel. Már gyűlölök a szemük elé kerülni, mert mindig azt mondják, hogy rosszabb lettem a tavalyinál. Teljesíteni szeretnék, de nem megy egyszerűen, úton-útfélen figyelnek az alapítványnál, mennyire nem tudok menni, és amikor ezt megtudtam, alig mertem kimenni a folyosóra. Amikor észrevettem, hogy figyelnek, elkezdtem izgulni. Levert a víz, éreztem, megfeszülnek az izmaid, és hiába szeretnék lépni, nem megy. Na, ez a legszarabb érzés a világon, meg amikor elvesztem az egyensúlyomat, s elesek. Nekem nem nagy dolog, mert ha rossz napon volt, többször üdvözöltem az anyaföldet. Erről nem tehetek, de ha egy hozzá nem értő elkezd ordibálni, hogy elestem, és miért nem ülök inkább kocsiba, - amikor tudom, hogy a férfi, aki maga is sérült agyilag, az értelmi fogyatékos fiát hordja hozzánk terápiára, mert mozgásképtelen és beszélni tud. Pont ilyen ember kiabál rám, az nagyon megalázó dolog, hogy ilyenkor nem tud megnyílni alattam a föld, hogy elsüllyedhetnék. Szerencsére jött a kolleganóm, Anita, felsegített, s visszakísért a konyhába. „Ne is törődj vele Henka, világít a negró a szájában, olyan sötét, el ne keseredj rajta. Na megyek vissza az osztályba, mindjárt ebéd, úgy szalad az idő.” „Szia, Anita, és köszönöm, hogy segítettél.”

„Már megint elestem, anya, s fáj a hátsóm, de csak a jobb oldalamon.” Napokig rágódtam az eseten, nem bírtam túltenni magam rajta.

2017-ben már négykerekű járókeretet használtam, így nem terheltem annyira a jobb lábamat. Nagyon nehéz volt elfogadnom, hogy segédeszközt kell használnom. Nagyon sokáig megtagadtam a tolókosit az utolsó időkben, mikor már látták, hogy kínlódva szenvedek a járás

miatt. Hónapokon keresztül mondta Melinda, a gyógytornászom, hogy hagyjam abba az önkínzásomat. „S üljél bele egy tolókosiba, a műtét előtt már úgysem tehetünk mást.” Akkor még nem is sejtettem, hogy végérvényesen belekényszerülök egy elektromos tolószékbe. A tévhiteket szeretném elhessegetni azoknál az embereknél, akik azt hiszik, a tolókosci egyenlő a halállal. Egyáltalán nem így van, nálam kitérult a világ, el tudok menni a munkahelyemre, vagy szabadidőmben a természetbe, s persze ugyanúgy tornázok, mert még nem adhatom fel.

2021. február 01.

31. Cézár, a felejthetetlen, hűséges puli kutya

Minden este pontban hét órakor Cézár kutyámmal kint, a csillagos ég alatt nekiálltunk tutulni. Vagyis, tiszta poénból megtanítottam tutulni. Imádtam az este nyugalma, ahogy sétáltam vele az udvarban, s a csillagok ragyogtak a fejünk felett. Cézár élvezte, ahogy simogatom, s közben tutulunk. Gyakran a lépcsőre ültem, mellém bújt, átkaroltam, fejemet ráhajtottam, nyaldosta nagy, piros nyelvvel a fületem. Különleges kutya volt, ő tudta, érezte, ha bánt valami, vagy ha vidám vagyok. Ha véletlen nem mentem ki percre pontosan, tutulva rázendített egyedül. Sikertől kicsalnia, anyám számtalanszor elnevette magát a látottakon, s már előre szólt: hét óra, vár a kutyád. Fél 9-kor úgy köszöntem el tőle, hogy legyen jó éjszakád, s ez így ment télen-nyáron. Érezte, ha apám felöntött a garatra, morogva menekült, mikor veszekedett. Ő nópárti kutya volt különben is. Emlékszem, egyszer lapáttal megvágta szegényemet apám mérgében. A szívem szakadt meg érte. „Mért bántottad? Tudod, apu, Cézár egy érző lény!”, de nem hallgatott meg, csak otthagytott.

Cézár türelmesen várt egy-két, órát míg bringázok az utcánkban. Mozgásban kellett tartanom magam, most nem tunyulhatok el, hogy van motorom. Ilyenkor legalább feszes izmaid is kilazultak a háromkerekű Csepel bringámon. Jó is volt biciklizni, legalább kifáradtam, s friss levegőn voltam. Csak azt bántam, hogy nem tudok mesze elmenni vele, mert nem volt biztonságos. Néha elragadott a szabadesés vonzata, ha szerencsém volt, nem jött épp senki se, s fel tudtam állni egyedül. Nem szerettem ha néznek, mert az embereknek ez a látvány tehetetlenséget mutatott. Bizonyítani akartam, mert bennem volt a vágy, hogy fel tudok állni. Ilyenkor nagyon izgultam, s nehezebben ment a felállás, de volt, aki végignézte ezt a manővert. Rendesen ziháltam ilyenkor, de annyit még kinyögtem félhangosan, mikor tovább álltak: „Rohadt érdekes volt ám, öcsém, akár a moziban, mi?” Valahányszor mentem a faluba a motorral, s találkoztam a tanárommal, akinek a szeplős orrom tetszett gyerekkoromban, mindig azt mondta: „Ügyes vagy, Heni, csak a biciklizést ne hagyd abba, mert az jót tesz a lábadnak.” „Nem fogom elhanyagolni sohasem!” - ígértem meg. Cézár már a kapun kívül várt. „Hogy szöktél te ki? Pedig be van csukva a kapu, még jó, hogy nem mentél ki a főútra. Ne poncolj, megmondtam, hogy nem jöhetsz ki, elüt az autó, s nem leszel nekem.” Hirtelen felugrott a lábamhoz a motor trepnijére és utazott velem. Óvatosan mentem, nehogy gondoljon egyet, s leugorjon. De túrta, hogy megyek vele egy kört, aki látta, nevetett. Bevittem egészen a házig, „Na most már elég volt Cézárkám a gyereknapból. Szállj le szépen, mára befejeztük az utazást, menj, egyél-igyál, s ne ugasd sokat a holdat éjjel.” Anyám nem értette, mit akarok a motoros szemüveggel. „Képzeld, a kutyám is motorozott velem, s neki kéne a szemüveg.” „Ez a kutya milyen csoda jópofa kutya!” - nevetett anya. „Ilyent csak a te bohókás kutyád csinál.”

Napokig szomorú volt, s csak bújt az ezüstfenyő és a góré alá. Ha hívtam, hűségesen jött az én jámbor kutyám. De valami nem tetszett nekem vele, nagyon fájt neki a farkánál valami. „Nyugalom, kis kutyám, ne morogj, csak megnézem, nem bántom.” Bizony tiszta alvadt vér volt a lompos farka körül. Soha többé nem tudta begömbölyíteni úgy, ahogy a többi puli, olyan érdekesen. Hetekkel később leszakadt a farka, de legalább élt. Sutyó kölykök ezerrel hajtának itt az utcában, s az egyik ráment a farkára, mikor kint őrizte apámat. Újra boldog kutya volt, a sebe nem gátolta semmiben. Imádtam, ahogy szaladt az udvarban, nagy fekete bundája csak úgy lebegett utána. Terelte a disznókat és a csirkéket, de még a légynek sem ártott. Rengeteg csirkét vágunk, ott volt mindenhol, ahol mi, rácsöpögött a bundájára a csirke vére. Hiába zavartuk, már késő volt, hisz mindig oda feküdt, ahol a veszély leselkedett rá. Bekukacoskodott, hiába vágunk le a szőrét, hogy csak a bőre látszott ki. Túrt ő minden segítséget, még azt is elviselte, hogy csipesszel szedegettük ki belőle az élősködőket. A szívem

megszakadt érte, csak simogattam, míg a tesóm és a munkatársam tisztogatták. Szemében ott volt az a mérhetetlen fájdalom, amit érzett. Amíg élek, nem felejttem el, s közben nyalogatta a kezem. Hátralévő napjait a hús garázsban, vagy a pincelejáróban töltötte, s keservesen sírt. És én vele együtt zokogtam. Az állatorvos azt mondta, hogy reménytelen. De megpróbáltuk meggyógyítani, végül elérkezett a legfájdalmasabb márciusi nap. Borzalmas óra volt, Cézár-kámat elaltatták. Én a szobámba bújtam, bömbölt a fülemben a zene, közben zokogtam, hogy ne halljak semmit. Fájdalmasan beszéltem: „Ne bántsátok, könyörgök, ő élni akar, tele van étellel, ne, kérlek, ne engedjétek, nem halhat meg a kiskutyám, akit imádok.” Közben a Paff a bűvös sárkány ment, a fejem is fájt a zokogástól. Mintha a traktort hallottam volna. Bejött anya, „Kislányom, ne zokogj, elment.” Átölelt anya, vigasztalt. „Anyá, nem akarom így látni!” „Apád elvitte a szőlőbe, az akácosba a Bendzsi mellé.” „Anyá, szenvedett, mikor megkapta az injekciót?” „Nem, mindjárt elaludt, ne sírj, gyere ki inkább velem.” Hónapokig küszködtem hiányával, a legsivárabb tavaszom volt akkor. Hiába ugrált a rigó borús napokon a zöld fűvön, az sem érdekelt. Fájt a lelkem, nem volt semmi örömöm, mindenhol csak őt kerestem. Fülemben állandóan ugatását hallottam, valahányszor a Paff ment a rádióban, sőt még most is, ha olyanom van, sírva fakadok. A pince felé mentünk a tesómmal: „Hallod, szólaltam meg keserűn, olyan, mintha a Cézár ugatna.” Sokáig a holdban kerestem azt a két fekete gyönyörűséget, akik boldoggá tették magányos életemet. Cézár fél évvel élte túl apját, Bendzsit. Kutyaévet számítva negyvenkét éves volt.

2016. január 23.

32. Évekig tartó barátság

Bujkálásom ideje lejárt, pedig nem akartam vele többé találkozni. Annak idején számítógépes oktatóm volt, akivel nagyon jó barátságba kerültünk rövid időn belül. Fogta magát, még el sem köszönt, s lelépett az alapítványtól. Évekig nem tudtam róla semmit, és nagyon rossz érzés volt. Szinte fájt elveszíteni, s akkoriban nem lehetett valamit megtudni. Nem volt ő népszerű, még ha ismerte is az igazgatót. Ő csak tenni akart a sérültekért, mégse kedvelték.

Most kérdőn ott állt előttem. „Mért bujkálsz előlem?” - kérdezte. „Úgyis megtalállak, elmondod, mi a bajod velem?” „Még te kérded?” - ripakodtam rá. „Te hagytaál itt, még annyit se mondtál, hogy elmész. Ez fájt nekem, borzalmasan.” Nem tudtam, hogy ez a baj, hucigám.” S akkor ott, az üres folyóson, örökbe fogadtuk egymást. Attól a naptól kezdve rengeteget leveleztünk esténként, s ha dolgozott, mindig bejött hozzám a konyhába.

Felejthetetlen szép idők voltak, amikor csak jöttek és mentek a levelek. Bátyus hitoktatónak tanult, úgyhogy majdnem pap lett és nem informatikus. Kolostorba látogatott el, a kolostor nevét, s helyét sajnos elfelejtettem. Ebben a kolostorban sérült embereket is gondoztak. Egyik délután csendes időre beküldték egy vak mozgássérült - ahogy bátyus mondaná - kisleánykához, aki még beszélni se tudott. Szerény kicsi fehér szobában feküdt, ahová még a nap is alig süttött be. Bátyus nem tudott mást csinálni, mint megfogta a kislány kezét. A kislány elégedetten mosolygott, mintha megköszönné a gondoskodást. Nagyon meghatott a történet, ami bátyus lelkéig hatott. Csendesen bementem egy kicsi kislányhoz, aki merőben hasonlított, a sok évvel ezelőtti kislányhoz. Leültem mellé, megfogtam csöppnyi kezét, és mosolygott. Mosolya áthatotta az én lelkemet is. Tudom, az erre nem fogékony embernek ez a történet mit sem ér. De nekem oly sok örömet adott ez a kicsi kislány, aki mit sem értett a világból. Csak csendben tűrte ágyhoz kötötten a betegségét.

Ha csak tehettem, bátyus leszaladt hozzám a felső utcából. Nekik a régi iskolában volt az irodájuk ez évtől, mert az alapítványnál minden terem kellett a gyerekeknek fejlesztésre. Az iroda, bánatomra felköltözött. Minden héten legalább kétszer láthattam, gyakran mosogatás közben jött. Elejébe csak az ablakon át beszélgettünk, ahová a koszos tányérokat tették be nekem. De néhányan a kollégák közül belopakodtak, mert tilos volt bejönni a konyhába. Behozták nekem a tányérokat, mert tudták, én képtelen vagyok bevinni a törékeny dolgokat. Így én csak mosogattam, mint a motolla, anyunak repetát kellett osztani és turmixolni, mivel néhány kisgyerek nem tudott rágni a betegségük miatt. Csak így tudtam haladni, hogy a kezem alá dolgoztak. Anyu már csak öblített, és a polcra pakolta, miután lecsöpögtek a tányérok. Bátyussal élmény volt mosogatni, mindig hülyültünk, s nagyokat nevtünk egymás hülyeségein. Nagyon egy hullámhosszon jártunk, néha félelmetes volt, ahogy beindult a fantáziánk. Képesek voltunk kimenni az esőbe táncolni, csupán poénból. Imádta, ahogy ízesen röhögök, egy darabig bírta csak röhögés nélkül. Isten tudja csak jobban, hogy mennyire sokat jelent nekem ez a baráti, testvéri kapocs.

2016. augusztus 17.

33. Emlékeimből

Gábor az alapítvány legősibb tagja, ő már rég dolgozott, mikor én még csak odajártam. Ő egy izomsorvadásos gyerek, s a főnök jobb keze, két évvel fiatalabb volt nálam. Elektromos tolókcocsijában jött minden reggel, annyira nem állt közel hozzám, mint a többi kollegához, s a hűgomhoz.

Egyik reggel merő vidámságból lerántottam a kezét a joystickról, s nevtünk. „Légy szíves, tedd vissza a kezem!” - kérte. „Dehogyan teszem, tedd vissza te!” Csak állt mozdulatlanul, szemében ott ült a fájdalom. „Bocsáss meg, nem teszem többé!” - közben a legnagyobb finomsággal visszatettem a kezét. Nagyon rossz érzés volt, azt hittem én vagyok a legszemetebb a világon. Pedig ő is szivatott épp eleget, csak engem finoman, mindig megvolt köztünk a három lépés távolság. Ez maradt meg bennem róla, mert sajnos az izomsorvadás elérte a tüdejét. Mikor kiengedték a kórházból, s picit jobban érezte magát, jött dolgozni. Olyan jó volt látni! Az arca kissé szokatlanul fel volt puffadva, nagyon halk volt már. Barátai, testvére, mostohaanyja, akit édesanyjának tekintett mindig, ők tartották benne az életet, s az alapítvány, hiszen ő volt az egyik alapító tagja. Egyik ebédnél elvesztette az eszméletét, szívem majd kiesett a helyéről. Ijedtemben mozdulni sem bírtam, csak hangosan szólni. Sziszi, ez volt a beceneve, épp etetett egy gyereket. „Gábor rosszul van, segíts neki!” Olyan volt, mintha fuldoklott volna. Sziszi megveregette a hátát, s hangosan beszélt hozzá, szerencsére jobban lett. Borzalmasan megijedtem. „Hú, Henka, de jó hogy szóltál!” „Te meg öcsém, még egyszer ránk ne hozd a szívbajt!” - hülyéskedett vele Sziszi. „Na jól van, sziasztok, elmentem ki, mára ennyi volt belőletek. Holnap jövök, legyetek jók!” Nagyon zaklatott voltam, rajtam volt a félelem érzése, gyűlölöm a halált, mert mindig megtépázza az ember lelkét, még a gondolata is.

Sziszi húszas éveiben járó fiatalember, akit egykor én korrepetáltam olvasásból. Ő ide járt az alapítványhoz iskola után, diszlexiás volt. Gondozó lett belőle, most az autista csoportban dolgozik. Itt van egy tizennyolc éves autista gyerek, aki nem beszél semmit, nem tud magáról, még nem is szobatiszta. Szegény Dagadt! Azaz Sziszi, mert így hívtam, csupán csak azért, mert ezt a nevet ő ragasztotta rám, mert mindig enni látott a konyhában, s mindegyik fiú így hívott az ő „jóvoltából”, nagyon jó barátok voltunk. Szóval ahányszor a gyerek meglátta, hogy Sziszi eszik, mindjárt telerakta a pelenkáját. S ő mindjárt vitte is tisztába tenni. Dagadt teljesen lefogyott, s sápadt lett. Végre elment táppénzre, már félő volt, hogy nem leukémiás-e, vagy valami más baja van. De szerencsére semmi problémája nem lett, csak undort kapott. Fél évébe került, mire helyre vergődött, de le is számolt, amit meg is értek teljesen.

Gábor volt az első olyan mozgássérült haver, akivel rengeteg kalandot átértünk. Együtt voltunk táborozni, s 1998-ban Németországba, s később Lengyelországba is közösen mentünk ki. Soha nem kerültem vele olyan jó barátságba, mint a többi munkatárs, de jól elvultunk. A halála nagyon-nagyon megrendített, hihetetlen volt elfogadni, hogy nincs többé. Az évek során naponta találkoztunk, reggelente mindig hátra jött a konyhába köszönni nekünk. Vagy ha már ott volt reggelente, akkor mindig zenét hallgatott az irodában.

Gábor 2006. júniusában örökre itt hagyott bennünket.

2016. szeptember 10.

34. Együtt Édesanyámmal

Vannak dolgok, amikre félve emlékezünk vissza. Talán, ha lehetne egy delete gombom, kitörölhetném agyamból örökre. 2005 nyarát írjuk. Idegtépő nyári reggelen elhagyta húgom a családi fészket. Direkt maradtam ágyamban, hogy húgom ne lássa könnyeim záporát. Nagyon sajnáltam, hogy elmegy albérletbe, s maradtam a bánatomban egyedül. Édesanyámat ugyanis a kórházba vittem makacsa ellenére. Már hetek óta fájlalta a szívét, s dagadt volt a lába. Így jártunk dolgozni. Szerencsémre a lelkére tudtam beszélni, s így jutott el a doktornőhöz. Tüdőembóliával a kórházba szállították. Az a hét számomra a pokol volt. „Ó, bárcsak tudnék járni, nála lennék, s vigyáznék rá.” Ez helyett itthon ültem, s gyötört a bűntudat, hogy nem lehetek vele. Nem ettem, mert egy falat sem ment le az idegességtől. Szerencsémre már szombat volt és gondoltam, hogy korán bevisznek anyához. Segítettem mosni Móninak. A gömbölyű forgótárcsás mosógépet elég jól tudtam használni, kiszedtem a ruhákat, kicsavartam, majd átdobtam a kádba öblíteni. A lavórt a WC tetőre tettem, s így öblítettem, húgom csak terített az udvaron. Hamar készen lettünk, azt hittem, hogy megyünk anyuhoz, de nem így történt. Idegességemben sírva fakadtam, s kimentem. „Apu, vigyél már be légy-szi anyuhoz, nem baj, hogy ittál” - kértem. „Majd én kimagyarázom, ha megállít a rendőr. Megmondom neki, hogy engem kell bevinned a kórházba.” Apám beadta a derekát, mert látta, hogy szenvedek. Beültünk a pár hetes új, Opel Meriva autónkba és átdöcögtünk Komlóra. Senki nem mondta volna meg, hogy egy buszsofőr vezeti autónkat. Mindig is szerettem volna apai szeretetet kapni tőle. Volt benne távolságtartás felém, én ezt a sérültségemnek tudtam be, s ettől a gondolattól nem bírtam szabadulni. Éreztem, hogy dedósan kezel, nem tudott velem normálisan beszélgetni.

Végre ott voltam anyunál, s egész nap ott is maradtam vele. Bebújtam mellé az ágyba, és beszélgetünk. „Az orvos azt mondta” kezdte: „Kezdődő tüdőembóliám volt.” „Jaj, anya, látod, mindig zavartalak az orvoshoz, és te nem mentél. Még jó, hogy behozattalak, és nem lett nagyobb baj. Jó, hogy nem indult el az a vérrög a szíved felé. Biztos akkor kezdődött, mikor félrebicsaklott a lábad, ahogy a székről leléptél meggyeszedéskor.” „Persze, mert a többi bent hűsölt a szobában, mi meg még a szénát is összeboglyáztuk előbb.” Elmúlt a nap, s haza kellett mennem, sírás fojtogatott, miközben nyolcvan éves öreganyámmal lépcsőztünk le a kórházból.

Keserű hét volt ez nekem. Anya végre hazajött, még pár hétig lábadozott, aztán visszamentünk dolgozni.

Rengeteg időt töltöttem anyuval, szinte egész nap együtt vagyunk. Nekem csak ő van e világon, s még is hihetetlen dolog, hogy még a szőlőben is együtt dolgoztunk. A munkában való részvétel nálam alapelv, segíteni és megfogni a munkát jó érzés. Mindig ott voltam, akármilyen lassan csináltam, akkor is azt a munkát már nem anyunak kellett elvégeznie. Apám helyett is rengeteget dolgozott anyám. Ha kellett, kapáltam vagy kacsoltam, de a kacsolást nem nekem találták ki, mert túlságosan finom mozgást igényelt, ezért én csak a szőlő fájáról szedtem le a vadhajtásokat. Közben meg hangos volt a szőlő, mert mindig beszélgettem anyával. Apám meg élvezte, s közben ette a fekete irigység, hogy nem vele beszélgetek. Időnként nagyon fáj a lábam, s fáradtan leültem a földre, az oszlopnál kényelembe helyeztem magam. Mindegy volt, hogy kora tavasz, vagy épp tündöklő napsütés volt, akkor is leültem. Nem érdekelt, hogy mit mondanak. „Felfázol, kelj fel.” „Dehogy kelek, fáj a lábam, pihenek picit, majd elmúlik, s folytatom a munkát. Reggel nyolc óta itt vagyunk, s már délután van, nem megyek haza, majd ha ti is jöttök.” Kemény volt, s sajnáltam szüleimet, de főképp anyát, hogy ennyit dolgozik. S mindez csak egy örökség volt, egy egyholdas nyűg, amit apámra hagyott a nagyapám. „Miért nem inkább egy balatoni nyaralót hagyott rá?” -

gyakran ezt mondtam, mikor mérges voltam, s mikor látom a sok értelmetlen küzdést a munkában, állandóan csak veszekedtek. S ha valaki mást mert csinálni, mint ő, akkor már rögtön megszólalt apám. Mindegy volt neki, hogy szomszéd vagy családtag, gúnyosan megjegyezte: „Menne inkább kapálni, minthogy itt futkos minden este.” Eddig tartott az ő kultúrája, s a szőlője és a bora volt a szenvedélye. A bort sose bírtuk rendesen eladni. Így maradtak a kuncaftok, akik hol fizettek, hol nem. S ezért dolgoztak ekkora földet, melyhez tartozott három szakasz lugas gyümölcsös, s egy nagy szántó, mely később akácos lett. Néha húgom parasztnak nevez, hülyeségből, de ezért sose haragudtam, mert szeretek segíteni, én mindig csak a munka közelében voltam. Belém ivódott a munka szeretete, a szőlőben kilazultak a görcsös izmaid.

Amióta eladtuk a hátsó kertet, nem szeretek az udvarban lenni. Túl kicsi lett számomra, mert mindig szem előtt voltam, s ezt nem szerettem. Cézár és Bendzsi, a két puli kíséretében lementünk a hátsó kertbe, s órákat töltöttünk itt. Ráültem a diófámra, két lábamat átettem rajta, s gondolkodtam, vagy csak épp egyedüllétre volt szükségem. Nagyon fáj a tudat, hogy senkim sincsen, s nem tudom mit tegyek. Félek az egyedülléttől, a magánytól. Egyszerűen nem tudom, mi lesz velem, ha anya meghal, és én véletlen élek. Mit fogok akkor majd csinálni, kihez forduljak majd, vagy csak fognak, s bezárnak egy intézetbe, s azt mondják, hogy szevasz, ennyi volt az életed, csupán csak azért, mert béna vagyok. Úristen, rettenetesen félek, én ezt nem akarom, akkor inkább haljak meg. Nem ezért küzdöttem a jobb állapotomért, hogy így legyen vége keserű életemnek. Hiába kezdtem anyuval a félelmeimről beszélni, mindig azt a választ kaptam: „Nem kell félned, még itt vagyok.” De nekem ez sovány vigasz volt, hisz nem volt további életemnek biztosítéka. A tudattól is rettegek, hogy egyszer földönfutó leszek. Elviselni se bírnám, hogy idegenek döntsenek a fejem felett.

Ha a magamfajta sérült fiúkon múlna hátralévő életem, hát isten bizony, elkezdhetném megásni a saját sírom. Én kis naiv lélek, majdhogynem minden sérültet elfogadtam volna, hisz nem a külső, hanem a belső érték számít. Nincs annál szebb, ha két romantikus lélek összehatallozik. Csipkerózsika álmomból hamar fel kellett ébredjek. Úgy látszik, amely az élet legfontosabb mozzanata, a párkapcsolat, soha nem fog sikerülni. Nem bírok kibújni a bőrömből, és illegetni-billegetni magam nem tudom, mint más sérült lányokat látok. Vesztesként élem meg ezt a harcot magammal, és inkább elnyomtam magamban az érzéseim, amelyek szinte égnek a fájdalomtól. Hogy nem szerethetek, s nem dédelgethetem kedvemre, s viszont se szeret senki se. Egyedül vagyok e fránya világon, s életem mit sem ér szeretet nélkül. Voltak és lesznek is bánattal teli napjaim emiatt. De ahogy öregszem, egyre többet jut eszembe a mondásom: „Egyszer minden sérült egyedül marad, talán eszetekbe jutok, hogy volt egy lány, aki szeretni tudott volna. De azt a lányt dobtam, mert egészségesre vágytam.” Egyébként lehet, hogy csak a mai rohanó világ hozta. Ezt ki érti, hogy a sérült nem fogadja el a sérültet? Inkább fog egy egészségest, és pár évnyi pesztonkázás után azt mondja, hogy viszlát kedves, elég volt belőled. Lehet, hogy maradi vagyok, de én még emlékszem Petős éveimből, amikor a portán lógtam reggelente és láttam bejönni dolgozni egy mozgássérült házaspárt, akik boldogan támogatták egymást, s boldog voltam a látványuktól. Tízegynéhány évesen elkezdtem ott reménykedni, hogy nekem is lehet párom, akivel kölcsönösen segítjük egymást. Az előző korosztály még jobban tudta ezt tolerálni. Őket még lehet látni boldog sérült házastársként élni. Születhettem volna előbb is, akkor talán boldog lennék valaki mellett. Félreértés ne essék, én csak a veleszületett sérültekről beszélek.

Az EU szabvány szerint még a konyhai alkalmazottnak is vizsgát kell tennie. A felkészülésem egy este volt, anya már túlesett rajta, a jegyzeteit olvastam el. Szerencsére ő volt a gardémom, kiváltságos érzés volt, hogy együtt ülünk az osztályteremben az ÁNTSZ-nél. Fél délelőtt okítás volt, utána le lehetett vizsgázni, vagy még egy napot idegeskedhettem volna. Essek túl rajta, jó lenne, ha sikerülne, gondoltam, anya írt, én diktáltam. Az alapítvány fizette

a vizsgadíj, égés lett volna, ha elhasalok a vizsgán. Egy óra múlva már a kezemben volt a sikeres vizsgapapír. Hurrá, eggyel több bizonyítvány lapul a fiókomban, sajnos csak védett munkahelyen tudtam elhelyezkedni. Ez is több, mint a semmi, és meg kell becsülnöm.

Mozgalmas volt ez az év. Végre egyszer rá tudtam beszélni anyámat, hogy menjünk el Harkányba. Neki visszerezek a lábai, s fáj a térde. Az én lábammal meg ki tudja, hogy mi van. Egy tény, mind a kettőnknek jól fog esni egy kis kikapcsolódás. Elvileg nekem minden évben megjárna három hét ingyen, de soha se használom ki, mert mit csináljak ott egyedül? Többet árt, mint használ, hiába orvosok meg ápolók, ha egyszer nem tudnak mit kezdeni egy mozgás-sérüléssel. Szégyen a közegészségügyre, ahogy bánnak egy magamfajta sérüléssel. Hiába mondom, hogy tudok menni, az első lépésük az lenne, ha engedném, hogy belevágnának tolókkocsiba. Na ezért nem megyek ilyen helyre soha. Ez a két hét kapóra jött, azért nem három, hanem csak két hét, mert anyám is jön velem kísérőként, de közben ő is kapja a kezeléseket. Jó buli lesz, csak finoman be kell adagolni otthon. Bizony nagy volt a felháborodás, hogy el merünk menni, s különben is, a legnagyobb munkaidényben. A szőlőben pont akkor van a legtöbb munka.

Titokban mindig sírtam, amikor eljött az évváró az alapítványnál. Anya a nyári időszakra nem kapott fizetést, így nekünk is szünet volt, s ez volt a leghosszabb. Itthon voltam csak bezárva, nem mentünk sehova, mert mindig az volt a heppje apámnak, hogy kis pénzből nem lehet elmenni nyaralni, de még egy napra se kirándulni. Dehogynem lehetett kis pénzből kirándulni és nyaralni. De szerettem én menni, látni, az sem érdekelt, ha estére hulla fáradt leszek, csak mehessek. Mindig egy kis színt vitt az életembe, nagyon feldobott. Sosem érdekelt a pénz, én csak élvezni szerettem az életet. Viszont azt mindig fontos volt tudnom, ha távol voltam, hogy anya jól van-e. Nekem az alapelv volt, hogy napjában többször felhívjam s beszélgessek vele.

Húgom eljegyzése pont beleesik a harkányi kezelésbe, így pár nappal előbb kell majd hazajönnünk, hogy tudjunk készülni a nagy napra. Fagyott hangulatú reggelre ébredtünk, az indulás napján pillanatokon belül láttuk, hogy ebből buszozás lesz. Így hát szedtük a csomagokat és kiballagtunk a buszmegállóba. Úgy néztünk ki, mint a málhás szamarak, semmit se tudtunk, hogy van-e parkoló a kórház területén, vagy nincs, ezért kellett busszal mennünk. Naivul hitte anyám, hogy apám kegyes lesz és levisz bennünket Harkányba. Várt ránk egy kis tortúra, még leérünk. Nem igazán buszoztam, mert nehezen mozogtam és kocsival mindig könnyebb volt menni. Végre elhagytuk az otthont, és most kövezik a jól megérdemelt pihenés. Felszabadult és boldog voltam, az, akit nagyon szeretek, velem volt, a többi meg nem számított.

Gyönyörű park vezetett a kórház felé, lesz még időm szemügyre venni, most nagyon elfáradtam. Örülök, ha végre beérünk és leülhetek. Hiába fogta anya a kezem, szegényt mindig kérdeztem, hogy jól megyek-e. Mindig azt felelte, hogy jól, de én éreztem, hogy feszes vagyok. Ja, közben be nem állt a szám, mindig megállás nélkül beszélgettünk, ha elkezdek nevetni, ami gyakran előfordul anyu társaságában, csak arra kellett figyelnem, hogy össze ne essek a röhögéstől. Falujáró busszal jöttünk le. Ezeket a falukat még sosem láttam, s hallottam baranyai létemre. De így jó hosszú volt az ismeretlen felé menni. Nem szerettem Harkányt, mert egyszer kisgyerekként télen a fedettbe mentünk fürdeni, s a kén szagától behánytam a vízbe, s a mai napig ódzkodok, pedig imádok úszni. Még akkor, is ha csak karúszóval tudok, és ezt az egyet nem szégyellem. Mert a víz nekem olyan szabadságot jelent, mint másnak a járás. Egyszer az érdi nagybácsim mondta nagynénémnek, mikor a Balcsin voltunk. Ha ez a kislány örökké a vízben élne, semmi baja nem lenne. Milyen igazat adok neki, valahányszor vízben vagyok, érzem a szabadság édes ízét. Sajnos egyre kevesebb alkalommal jutottam el standra. Ez már nem fért bele a család robot életébe, nálunk még az ünnepnapok is munkával telnek.

Mikor egyedül itt voltam, nem jutottam el a medencéig, egyedül be se engedtek volna. Ez a legnagyobb baj, hisz hiába vesznek körül az orvosok és ápolók, nem tudják, vagy nem akarják elhinni, hogy csak mozgássérült vagyok és nem hülye. S tudok magamra vigyázni, még ha nem is úgy látszik. Egy szónak is száz a vége, egy ilyen helyen csak kiszolgáltatottabb vagyok, ha nincs velem az édesanyám, aki megvédjen. Itt csak elesettebb lettem sok-sok évvel ezelőtt s két nap után szélsébesen haza vágtaztam.

Két csodálatos és élménydús hetet töltöttünk el anyukámmal és kipihenve tértünk haza.

2016. július 25.